

VEDLEGG 2019

ÅRSRAPPORT REGIONALT KOMPETANSESENTER FOR ELDREMEDISIN OG SAMHANDLING 2019

Lokal aktivitet:

DATO/ TID	HVOR	TEMA	HVEM	ANTALL DELTAKERE	ANSVAR/ UNDERVISER
07.01.kl. 14.00- 15.30	SESAM	Planlegge Sesam- konferanse	Møte med Aida i Psyk- opp.	4	Kristin Aas Nordin Siri Ueland Hilde R. Marianayagam
09.01.2019	Ganddal Bydelshus	Demens- skolen	Lions Club	25	Martine Kajander
10.01.kl. 14.30	SESAM	Informere om kurs	Fokus- sykehjem	Ca. 10	Kristin Aas Nordin
14.01.19 kl. 10-12	SESAM	WiseAge arbeidsgrup- pe	WiseAge	5	Ane Haugland
16.01. kl. 08.45- 09.45	Psykiatrisk opplysning sitt lokale i Kirkegaten	Planlegge boken «Skatte- kisten»	Redaksjon en	Med Elin Skogen og to representanter de som skal lage boken.	Kristin Aas Nordin Helen Wigestrånd
17.01.19 kl. 13.30 – 14	SUS	Matlyst møte	Deltakere i Matlyst	30	Jon Arild Aakre/ Ane Haugland underviste
21. og 22. januar 10 - 15	TABO (Tananger boas)	VIPS basiskurs	Personal i avdelingen + avdelingsle- der og virksomhets leder	22	Hilde R. Marianayagam og Ingrid Langeland
24.01.19 kl. 12-13	SUS	Web redigering	Kommunika- sjonsavdeli- ng	2	Ane Haugland
28.01- 29.01	TABO	VIPS kurs	Ansatte sykehjem, hjemmetjen- este	20-15	Ingrid Langeland

28. og 29. januar 10 -15	TABO	VIPS basiskurs	Personal i avdelingen + avdelingsleder og virksomhetsleder	20	Hilde R. Marianayagam og Ingrid Langeland
30. januar 11 - 15	Sesam møterom	Nettverk yngre personer med demens og dagtilbud	Deltakere i nettverket fra 12 kommuner	30	Hilde R. Marianayagam, Siri Ueland og Kristin Aas Nordin
30.01.kl. 09.30-11.15	Universitetet i Stavanger	Sykdomslære demens Kommunikasjon	Første års sykepleierstudenter	Ca. 260	Kristin Aas Nordin
30.01. kl. 11.30-14.30	SESAM	Yngre personer med demens, Dagtilbud for personer med demens	Nettverksmøte	Ca. 25	Kristin Aas Nordin Hilde Rydland Marianayagam Siri Ueland
31.01. kl. 12.00-13.00	Atlantic hotell	Samarbeid med hotellet	Avtaler	Møte med Bodil Sævland	Kristin Aas Nordin
01.02.19 Kl. 13-14	SESAM	WiseAge planlegging	Leder i brukerråd og erfaringspanel	3	Ane Haugland
06.02.19	SUS	Kurs i utrednings og kartleggingsbverktøy	Ansatte sykehjem	30-35	Ingrid Langeland
6. februar 11 - 15	Undervisningsavd, psykiatrisk klinikk	Kartleggingsverktøy	Spl, vpl fra 5 kommuner	25	Hilde R. Marianayagam og Ingrid Langeland
7. februar 11 - 15	Undervisningsavd, psykiatrisk klinikk	Demens omsorgens ABC	ABC deltakere	27	Hilde R. Marianayagam og Siri Ueland
07.02.19	Asker	Fagrådsmøte i KVALAP	Fagråd KVALAP		Ingrid Langeland
7.febr	Sesam	Demensomsorgens ABC	Ansatte i kommunehelsetjenesten	30	Siri Ueland og Hilde R. Marianayagam

11.02.19	SUS	FOKUS møte	FOKUS kontakter	6	Ingrid Langeland
11.02. kl. 12.30- 14.30	SESAM	Screening	Demens- skole	Screenet påførende	Kristin Aas Nordin
11.02.19 11:30 – 14:30	SESAM	Nettverksmø te	FOKUS	Ca. 5	Ingrid Langeland Lise Birgitte Holteng
12. februar	Sesam møterom	TID modellen	Avd.leder og 3 spl fra alders Psykiatrisk sengepost	4	Hilde R. Marianayagam og Ingrid Langeland
14. febr	Sesam	Demensskol escreening	Pårørende	1	Martine Kajander, Siri ueland
15.02.kl. 11.00- 15.00	Aulaen SUS	Oppstart seminar, Demens- omsorgens ABC	Deltakere fra 6 kommuner	Ca. 120	Kristin Aas Nordin
15.02.19 Kl. 10-12	SESAM	WiseAge	Erfaringspa nel og brukerråd	10	Ane Haugland
15. februar	Sesam	Marte meo Utd.		2	Hilde R. Marianayagam
15. februar 9 - 12	Bryne	Marte meo nettverks samling			Deltaker
18.02.19 Kl. 09-16	SESAM	WiseAge	Besøk fra Oslo	4	Ane Haugland
18.02.kl. 13.00- 14.00	SESAM	Samarbeids- møte	USHT og Sesam	4: Unni Rostøl og Tove Øie	Kristin Aas Nordin Siri Ueland
19.02.kl. 20.00- 20.30	Tasta Sykehjem	Pårørendem øte	Pårørende til personer med demens- sykdom	Ca. 45	Kristin Aas Nordin
20.02.19 Kl. 17-19	SUS	WiseAge orienterings møte	WiseAge medlemme r	40	Ane Haugland
06.03.19 kl. 13-14	SUS	WiseAge fest planlegging	Tora Aasland	3	Ingelin Testad
11.03.kl. 08.00- 09.00	Sesam	Verne- område	Møte med verne- ombud	2	Kristin Aas Nordin Helen Wigestrang

11.03.kl. 12.30- 13.30	Sesam	Samarbeids møte	Med Reloid	Sesamteam + Aud fra Reloid	SESAM team
13.03.19 kl. 14-15	SUS	Formidling WiseAge festival	Kommunika sjonsavdeli ng	2	Ane Haugland
15.03.19 Kl. 09-14	SUS	Forskerskole	WiseAge medlemme r og FOKUS		Ane Haugland
18.03.19 kl. 14-15	SUS	Planlegging WiseAge festival	Psykopp	6	Kristin Aas Nordin + flere fra team
18.03.kl. 13.00- 14.00	Sesam	Samarbeids møte om Sesam- konfer- ansen	Psykiatrisk opplysning	3	Kristin Aas Nordin Siri Ueland
19.03. kl. 12.00- 13.30	SUS	Arbeids- gruppen	Velg å leve	7	Kristin Aas Nordin
20.03 kl. 09.00- 10.00	Sesam	samarbeids møte	«skatte- kisten»	4	Kristin Aas Nordin Helen Wigestrands Ingelin Testad
21.03 kl. 09.00- 15.30	Sesam	Kursleder- kurs Demens- skolen	Fra flere kommuner	11	Kristin Aas Nordin Målfrid Meling Vigdis vagle
27.03.19 Kl. 10-12	SESAM	Brukerråds- møte	WiseAge brukerråd	10	Ane Haugland
03.04.19 kl. 10-12	SESAM	Erfaringspan el møte	Erfaringspa nel	5	Ane haugland
3. april	Sesam	ABC psykiske sykdommer	Ansatte i kommune- helsetjeneste n	Ca 30	Ingrid ansvar/ Siri undervisning
08.04.kl. 08.00- 09.00	Thon hotell	Samarbeids- møte	Avtaler	Møte med repr. Fra hotellet	Kristin Aas Nordin
8. april 13 - 15	Jonsokberget Sykehjem	TID modellen Refleksjons møte	Ansatte i avd AU ved sykehjemmet Lege, spl, vpl, hjpl	10	Hilde R. Marianayagam og Ingrid Langeland
10.04. kl. 10.00- 11.00	Sesam	SAP	Nytt økonomi- system	Med Controller, Karin Smedvig Leder B1 Leder APP	Deltaker: Kristin Aas Nordin

11.04.19	Førde	Heimebuand e eldre personer med demens. Ulike diagnoser	Tilsette i pleie- og omsorgsten esta i kommunan e. Tilsette i Helse Førde	Ca 60	Ansvar: Marta Strandos og Greta Gard Endal. Underviser: Grå Selås, Camilla Savland, Oddlaug Kvame og Eva Søgner
25.04 kl. 17.00- 19.30	Statens Hus	Demens Kommunikas jon	Verger + Ledere hos fylkesmann en. Møte i regi av fylkesmann en i Rogaland	Ca. 80	Kristin Aas Nordin
26.04 kl. 09.00- 15.00	Undervisnings- avdelingen Sus	Musikk- basert Miljø- behandling	Kommuner i Sør- Rogaland	Ca. 15	Kristin Aas Nordin
29. april	Forsand	Demvest	Pas.	1	Siri
06.05.19 kl. 14-15	SESAM	WiseAge festival planlegging	Psykopp	5	Kristin Aas Nordin
08.05.19 kl. 10-12	SESAM	Brukerråds- møte	WiseAge brukerråd	10	Ane Haugland
08.05.19 Kl. 13-14	SUS	WiseAge fest planlegging	Tora Aasland	3	Ane Haugland
09.05. kl. 09.00- 11.00	SUS	Vernerunde	Verne- ombud og ledere fra SESAM, APP og B1 + Karin Smedvig og Cesar	8	Kristin Aas Nordin Helen Wigestrånd
10. mai 9 - 15	Bergen	Marte Meo Supervisor Samling m/Lic. M.Munch		4	Ledet av Marianne Munch deltatt
14. mai 12.30 – 14.30	Sesam møterom	VIPS nettverk	Ansatte i kommunen		Hilde R. Marianayagam og Ingrid Langeland
14.05.19	SUS	Nettverksmø te VIPS	Ledere og ressurspers oner	Ca 15	Ingrid Langeland
15. mai	Sesam	ABC aldring og omsorg	Ansatte i kommuneh	Ca 9	Ansvar Siri Ueland, underviser ekstern

			elstjenesten		
15- 16. 05	London	Møte med «FOKUS» koordinators i London Deltagelse på CHRN Annual conference.			Ingrid Langeland
20.05.19	Stavanger Forum	WiseAge fest	Åpent for alle	65	Ane Haugland
20.05.19	Stavanger Forum	Nettverksmøte kursledere Demensskolen	Kommuner i Norge som har deltatt på kurslederkurs	35	Martine Kajander, Kristin Aas Nordin, Ingelin Testad, Vigdis Vagle, Målfrid Meling
20.05.19 10:00 – 11:30	Stavanger Forum	Nettverksmøte	FOKUS	Ca. 7	Lise Birgitte Holteng
22. – 23. mai		Sesam konferanse			Ledet parallell sesjon 1, 22.05
28.05.19 Kl. 14-16	SESAM	Erfaringspanel møte	Erfaringspanel	5	Ane Haugland
28.08.19	SESAM	Nettverksmøte	FOKUS	9	Ingrid Langeland Lise Birgitte Holteng
11.06.19 kl. 12-13	SESAM	Protect	WiseAge	4	Ane Haugland tilstede
12.06.19 kl. 10-11.30	SESAM	Verdidokument	Erfaringspanel og brukerråd	12	Ane Haugland
12.06.19 kl. 12-14	SESAM	Brukerråds møte	Brukerråd	8	Ane Haugland
18.06.19 Kl. 08-15	Tou Scene	Vrimletorget	Helsepersonell fra SUS og kommuner i distriktet, frivillige organisasjoner	70	Ane Haugland hadde stand

18.06.2019 Kl. 10.30- 11.00	SESAM	Personal- møte	Ansatte i Sesam	Ca. 18	Kristin Aas Nordin Verneombud Helen Wigestrاند
19.06.19 Kl. 09- 10.30	SUS	Sosiale medier	Kommunika sjonsavdeli ngen	2	Ane Haugland
20 juni	Varhaug	Demvest	Pasient	1	Siri Ueland
24.06.2019 Kl. 10.00- 11.00	Sesam	Sesam konfer- ansen	Aida fra Psykopp	4	Kristin Aas Nordin
25.07.19 Kl. 12-14	Ostehuset	Gladmat Seniorlunsj	Åpent for alle		
12.08.19	sesam	Planlegge konferanse	Siri, Kristin, Hilde	3	Kristin Aas Nordin
15.08.19	SESAM	Planlegge SESAMs forskerskole	Martha Gjestsen og Anne Henriksen	3	Ane Haugland tilstede
15.08.19	SESAM	Planlegge erfaringspan el	Anne Henriksen	2	Ane Haugland
21.08.19	sesam	Informa sjonsmøte ABC	Ledere hjemme- tjenesten og sykehjem	16	Kristin Aas Nordin og Hilde Rydland Marianayagam
27.08.2019 Kl. 16.30- 19.00	Sirkelen sykehjem, Klepp kommune	Demens Kommunikas jon	Pårørende- møte	Ca. 50	Kristin Aas Nordin
28.08.19	SESAM	Nye i erfaringspan el	WiseAge	3	Ane Haugland
29.08.19	SESAM	WiseAge i EU prosjekt	Norwegian smart care cluster	3	Ane Haugland tilstede
23.08.19	SESAM	Planlegge WiseAge fest 2020 og stormøte	WiseAge arbeidsgrup pe	4	Ane Haugland
27.08.19	SESAM	Planlegge erfaringspan el	Anne Henriksen	2	Ane Haugland
31.08.19	Skei	Rolle som ressurssjuka pleiar. Systematisk forbetningsa rbeid	Samling for ressurssjuka pleiar i kommunar	25	Ansvar: Marta Strandos og Greta Gard Endal Underviser: Kari Holvik Furevik

03.09.2019 kl. 09.00- 10.30	Fylkesmannen	Planlegge seminar	2 repr. Fra fylkesmannens kontor	3	Kristin Aas Nordin
04.09.19	SESAM	Brukerrådsmøte	WiseAge brukerråd	10	Ane Haugland
06.09.19	SESAM	Nye i erfaringspanelet	WiseAge	4	Ane Haugland
10.09.19	SESAM	Erfaringspanelet	WiseAge erfaringspanelet og forskere	17	Ane Haugland
10. sept	SESAM	Presentasjon av PhD-prosjekt (Kognitiv svikt hos eldre: Mekanisme og effekter av antocyane)	WiseAge erfaringspanelet og SESAM ansatt/PhD kandidater.	Ca. ? 15-18	<u>Ansvar:</u> Ane Haugland <u>Underviser:</u> Khadija og andre PhD kandidater på SESAM.
11.09.19	SESAM	Gjennomgang av hva det vil si å være brukerrepresentant i forskningsprosjekt	Brukere	4	Ane Haugland og Jon Arild Aakre
11.09.19	Sølvberget	Møte med Stavanger demensforening	Alle	150	WiseAge stand
12.09.19	SESAM	Brukerrådsmøte	WiseAge	3	Ane Haugland
18.09.19	Innovasjonsparken	Test av støttestrømpe	WiseAge	20	Ane Hauglandtilstede
18.09.2019 Kl. 11.00- 15.00	Sesam	Perspektiver på demens	Deltakere på perm 1, Demensomsorgens ABC	Ca. 35	Kristin Aas Nordin
18.09.2019 kl. 18.00- 21.00	Rennesøy	Folkemøte	Innbyggere fra Rennesøy	Ca. 100	Innlegg ved Kristin Aas Nordin
19.09.19	SESAM	Nye i erfaringspanelet	WiseAge	3	Ane Haugland

19.09.19	Undervisnings avd., psykiatrisk	Kartlegging og utrednings verktøy	Kommune helsetjenesten	10	Ingrid Langeland og Hilde R. Marianayagam
20.09.19	SESAM	Brukerrådsmøte	WiseAge	2	Ane Haugland
20.09.19	SESAM	Hvordan ha en god stand	WiseAge	5	Ane Haugland
21.09.19	Torget, Stavanger	Forskningstorget (stand)	Publikum	200	WiseAge stand
24.09 – 26.09.19	Stavanger forum	Nordic edge expo		4000	WiseAge stand og leder i brukerråd hadde innlegg på konferansen
25. sept	Egersund	Pårørendeskolen	Pårørende til personer med demens	32	Siri Ueland
27.09.19	PsykOpp	Samarbeid om WiseAge dagen 2020	Sølvberget, psykopp	3	Ane Haugland tilstede
30.09.19	Frida Hansens hus	WiseAge uformelt møte	WiseAge	20	Ane Haugland tilstede
01.10.19	Gladmat	Planlegge seniorlunsj	Gladmat	2	Ane Haugland
03.10.19	SESAM	Planlegge WiseAge dag 2020	Kristin Aas Nordin	2	Ane Haugland
03.10.19	SUS	Fagseminar 1, psykisk helse eldre år	Ansatte sykehjem	13	Ingrid Langeland m. flere
3. okt	Undervisnings avd. psyk	ABC seminar, psykiske lidl	Ansatte i kommunehelsetjeneste	Ca 20	Ansvar: Ingrid Langeland Underviser: Siri Ueland
11.10.19	SESAM	Planlegge erfaringspanel	Anne Henriksen	2	Ane Haugland
15.10.2019 kl. 10.00-11.30	Sesam	Utvidet team og Personal-møte	Ansatte Sesam	Ca. 15	Kristin Aas Nordin Verneombud Helen Wigestrands
18.10.19	SESAM	Erfaringspanel møte	WiseAge erfaringspanel	6	Ane Haugland
23.10.19 25.11.19 16.12.19	Sesam	Marte meo utdanning		1	Hilde R. Marianayagam

1 time					
28. okt	Helsehuset, Stvgr	Samarbeids møte USHT/ Sesam		5	Deltaker: Siri Ueland
28.10. kl. 12.00-13.30	USHT- kontor	Samarbeids- møte	3 repr. fra USHT	5	Siri Ueland og Kristin Aas Nordin
30.10.19	SESAM	Brukerråds- møte	WiseAge brukerråd	7	Ane Haugland
30.10.19	SESAM	SESAMs verdidokument	WiseAge brukerråd og erfaringspanel	14	Ane Hauglandtilstede
31.10.19	Skei	Kva er viktig i tidleg fase av demens. Påørandspe rspektivet. Sjølvråderett , makt og omsorg	Tilsette i pleie- og omsorgs- tenesta i kommunan e. Tilsette i Helse Førde	Ca 70	Ansvar: Marta Strandos og Greta Gard Endal. Underviser: Mona Michelet, Hildegunn Fretheim og Janniche Granrud. Toril Midtbø.
01.11.19	Førde	Fagdageriatri	Tilsette i spesialist- helse- tenesta	Ca 40	Ansvar: Greta Gard Endal Underviser: Bjarte Hitland og ulike tilsette ved Førde Sentralsjukehus.
4x2 timar Omlag + planlegging kvar for oss.	Førde	Planlegging av fagdagar	Marta Strandos og Greta Gard Endal	2	Planlegge fagdagar
11.11.19	SESAM	Veiledning i formidling	Forskere	10	Ane Haugland tilstede
11.10.19 28.11.19	sesam	Registrering ABC			Hilde R. Marianayagam, Kristin Aas Nordin
12.11.19	SESAM	Planlegge erfaringspan el	Anne Henriksen	2	Ane Haugland
12.11.2019 kl. 11.30-12.30	lunsjmøte	Med KS- representan t	Info om Sesam	4	Kristin Aas Nordin Martha Therese Gjestsen Helen Wigestrands
13. nov	Sesam	ABC, aldri og omsorg	Ansatte i kommune- elsetjeneste	7	Ansvar: Siri Ueland Underviser: Ragnhild Djønn e Østerhus, Kirsten

					Mossige, Marianne Sund
14.11.19	SESAM	SESAMs forskerskole for brukere	WiseAge	14	Ane Haugland tilstede
15.11.19	Sølvberget	WiseAge stormøte	Eldre over 60	65	Ane hadde foredrag
26.11.2019 Kl. 09.30-10.30	Sesam	IKT- nye løsninger på Sesam	To ansatte fra IKT	6	Ingelin Testad Karin Smedvig Kristin Aas Nordin Helen Wigestrands Martha T. Gjestsen
27.11.2019 Kl. 09.00-10.00	Sesam	Shape	M. repr. Fra Stavanger kommune	Heidi Nedreskår	Martha t. Gjestsen Kristin Aas Nordin
27.11.2019 Kl. 13.00-14.00	Sesam	Møte med Psykopp	Repr. Fra Psykopp og impress	Elin Skogen	Martha T. Gjestsen Kristin Aas Nordin
02.12.19	SUS	WiseAge juleavslutning	WiseAge	20	Ane Haugland
11.12.19	Stavanger	Fylkesmannen fagdag: hjemmeboende med demenssykdom	Fagpersonell		Ane Haugland hadde innlegg
11.12.2019	Statens hus	Seminar for hjemmebaserte tjenester i samarbeid med fylkesmannen i Rogaland	Rogaland	Ca. 90	Medansvar: Kristin Aas Nordin Innlegg ved: Ane Haugland Martha Therese Gjestsen Anne Torsvik Henriksen Lillian Michalesen
11.des	Fylkesmannen	Fagdag			Underviser: Siri Ueland, Ingrid Langeland

Regional aktivitet:

DATO/ TID	HVOR	TEMA	HVEM	ANTALL DELTAKERE	ANSVAR/ UNDERVISER
Juni -19	Stavanger	Sesam konferanse			
10.09.19	Bergen	Musikkbase rt miljøbehan dling	Sykehjem i Hordaland	13	Kristin Aas Nordin, Hilde R. Marianayagam
11.09.19	SUS	Forskningsa dministrativ t nettverk, Helse Vest	Ledere Helse Vest	20	Ane hadde innlegg
15.10- 17.10.2019	Bergen	Olavviken- konfer- ansen	Ansatte i helse- sektoren	Ca. 150 deltakere	Kristin Aas Nordin Ane Haugland
16.10 – 17.10.19	Bergen	Olaviken konferanse	Fagpersonel l	100	Ane Haugland tilstede
24.10.19	SESAM	SESAMs referansegr uppemøte	Ressurspers oner SESAM, WiseAge erfaringspa nel leder og brukerråds leder	10	Ane Haugland presenterte WiseAge
31.10.2019	Skei	Seminar På Skei hotell	Kommune- ansatte i Sogn og Fjordane	Ca. 60	Kristin Aas Nordin
01.11.2019	Sykehuset i Førde	Fagdag	Ansatte på Førde sykehus	Ca. 100	Innlegg ved: Kristin Aas Nordin
08.11.2019	Bergen	Fag- og leder nettverk	Ansatte med lederansvar og fagansvar i sykehus	27	Ansvar: Kristin Aas Nordin Karin Smedvig Siri Ueland
08.11.19	Haraldsplass sykehus, Bergen	Fag og ledernetve rksmøte	Fagpersonel l	25	Ane Haugland hadde innlegg
8.11.19	Bergen	Regional samling for kontaktpers onar i SESAM	Kontaktpers oner i Helse Vest		Kristin Aas Nordin

8. nov.	Bergen	Fag og ledernetverk i geriatri og alderspsykiatri i Helse Vest	Ledere og fagansatte i geriatri og alderspsykiatri i Helse Vest	Ca 25	Ansvar: Kristin Aas Nordin Ansvar for program og deltakelse: Siri Ueland
15. nov.	Sølvberget, Stavanger kulturhus og bibliotek	Presentasjon av PhD-prosjekt (Kognitiv svikt hos eldre: Mekanisme og effekter av antocyane)	Almennheten WiseAge-stormøte	Ca. 60	<u>Ansvar:</u> Ane Haugland og Dag Aarsland <u>Underviser:</u> Khadija Khalifa + andre PhD kandidater fra SESAM
19. nov	Arkeologisk museum i Stavanger	Presenterte progresjon i ACID studien.	Fastleger / Nettverk for sykehjemsmedisin på Nord-Jæren	Ca. 72	<u>Ansvar:</u> Kurs i sykehjemsmedisin kurs i regi av Rogaland legeförening <u>Underviser:</u> Khadija Khalifa og Martha

Nasjonal aktivitet:

DATO/ TID	HVOR	TEMA	HVEM	ANTALL DELTAKERE	ANSVAR/ UNDERVISER
24.01.	Meldal, Trøndelag	Kurslederkurs, demensskole	Fagpersoner fra 5 kommuner og Nasjonalforeningen fra folkehjelpen	Ca. 20	Kristin Aas Nordin Vigdis vagle
28.01 kl. 10.00-11.00	SESAM	Planlegge Nasjonalt nettverksmøte 20.05	For aktuelle kommuner i Norge som har vært	3	Kristin Aas Nordin Målfrid Meling Martine Kajander

		i regi av WiseAge festivalen med tema brukerskole for personer med demens	med på kursleder-kurs		
28.03.	Oslo	Disputas	Irene Røen	Ca. 50	Representanter fra Sesam: Ingelin Testad Karin Smedvig Kristin Aas Nordin
04.04 og 05.04	Oslo	Landskonferanse for sykepleiere innen geriatri og demens	Geriatri	Ca.75	Deltaker: Kristin Aas Nordin
22 og 23 mai	Stavanger Forum SESAM konferansen	Posterpresentasjon: Lipid profile and cognition in older adults with prodromal dementia	Almennheten, helsepersonell, forskere	200	Anne Katrine Bergland Posterpresentasjon
22 og 23 mai	Stavanger Forum SESAM konferansen	Posterpresentasjon: ACID-studien.	Almennheten, helsepersonell, forskere	200	Khadija Khalifa Posterpresentasjon
11.06 og 12.06	Undervisningsavdelingen	Samlingsbasert kurs: Musikkbasert miljøbehandling	Musikk i samarbeid med Universitetet i Nord, Levanger	Ca. 20	Tilrettelegge: Kristin Aas Nordin Karoline Testad

13.06.kl. 10.00- 16.00	SESAM	SHAPE	Arbeids- gruppe- møte.	9	Ingelin Testad Martha Therese Gjestsen Anne Torsvik Henriksen Martine Kajander Kristin Aas Nordin Karoline Testad
27/06 - 2019 Kl. 10.00- 11.00	Sesam	Shape	Norsk arbeids- gruppe	Telefonmøte	Marta Gjestsen Kristin Aas Nordin Martine Kajander
15/08- 2019 kl. 10.00- 11.00	Sesam	Shape	Norsk arbeids- gruppe	Telefonmøte	Marta Gjestsen Kristin Aas Nordin Martine Kajander
28.08- Kl. 10.00- 14.00	Gardermoen	ABC	ABC- satsningen i Norge	Ca. 10 deltakere	Innlegg ved Kristin Aas Nordin, deltaker på resten av møtet.
13.09.2019 kl. 09.00- 10.30	Sesam	Shape	Norsk arbeids- gruppe	Telefonmøte	Martha Gjestsen Kristin Aas Nordin Martine Kajander
01.11.19 09:00 – 16:00	Ås	Informasjon sintervensjo n, gjennomfør ing og funn	Høstsamlin g i Forskningsp rosjektet Matlyst	Ca. 30	Jon Arild Aakre Lise Birgitte Holteng
04.11.2019	Oslo	Infomøte	Ulike kommuner i Norge	Ca. 30 +	Martha T. Gjestsen Kristin Aas Nordin
06.11.19 – 07.11.19	Gardermoen	ABC dagene			Aldring og helse
06.11.2019- 07.11.2019	Oslo	Gardermoe n-seminar. ABC- satsningen	Ulike kommuner i Norge	Ca. 80	Kristin Aas Nordin Siri Ueland Hilde Rydland Marianayagam
6.-7.nov	Gardermoen	ABC samling			Deltaker: Siri Ueland
21.11 og 22.11.2019	Kristiansand	VIPS- kursleder- kurs	Ledere på ulike sykehjem i Kristiansan d og Søgne	27	Kristin Aas Nordin Hilde R. Marianayagam

02.12.19	Oslo	Marte meo supervisor møte			Lic Marte meo Marianne Munch
3.-4. des	Oslo	Demensdager			Deltaker: Siri Ueland
03.12.2019 - 05.12.2019	Oslo	Demensdager	Landsomfattende	Ve. 1000 deltakere	Deltakere: Kristin Aas Nordin Siri Ueland og Hilde R. Marianayagam
06.12.2019	Oslo	VIPS	Erfarings-samling	Ca. 35	Kristin Aas Nordin Hilde Rydland Marianayagam

Internasjonal aktivitet:

DATO/ TID	HVOR	TEMA	HVEM	ANTALL DELTAKERE	ANSVAR/ UNDERVISER
16.05.19 11:30 – 12:40 og 13:40 – 14:50	King's College London - Care Home Research Network - CHRN Conference	Workshop: Nutrition for people living in care homes	Sykehjemspersonell i CHRN	Ca. 10	Lise Birgitte Holteng
16.05.19	King's College London - Care Home Research Network - CHRN Conference	Poster: FOKUS nettverket	Sykehjemspersonell i CHRN	Ca. 90	Ingelin Testad Ingrid Langeland Lise Birgitte Holteng
21 mai	Stavanger, Atlantic hotel	Posterprentasjon: Lipid profile and cognition in older adults with prodromal dementia	Allmenheten, forskere	50	Anne Katrine Poster- presentasjon

21 mai	Stavanger, Atlantic hotel	Posterpre- sentasjon: ACID- studien.	Allmenhete n, forskere	50	Khadija Khalifa Poster- presentasjon
16.09.19	Exeter University, UK	Brukermed virkning og SHAPE	Brukerrepre- sentanter i Exeter og ansatte	10	Ane Haugland innlegg
08.09- 11.09.	Exeter	Planlegging	Leder- gruppe Sesam	4	Ingelin Testad Karin Smedvig Martha Therese Gjestsen Kristin Aas Nordin
22.09.201 9- 29.09.201 0	Metochi. Lesvos	Skrive og refleksjons- seminar		18	Ansatte på Sesam.
09.10 – 10.10.19	SUS	Hjernehelse seminar med Ungarn	SESAM, forskere i Ungarn og Norge, ambassadør i Ungarn	35	Ane Haugland hadde foredrag
9-10 oktober	Hotell Svithun	Norsk- Ungarsk hjernehelse seminar	Forskere og klinikere. Representa- nter fra Ungarns ambassade	30	Presentasjon av ACID
09.10.19	University of Exeter – Academy of Nursing	Ethics in research	Sykepleiest udenter	Ca. 35	Martha Therese Gjestsen Jon Arild Aakre Lise Birgitte Holteng
10.10.19	University of Exeter – Academy of Nursing	Presentasjo n fra forskning på SESAM	Sykepleiest udenter	Ca. 35	Martha Therese Gjestsen Jon Arild Aakre Lise Birgitte Holteng
11.12.19 14:00 – 16:00	King's College London - Care Home Research Network – CHRN Meeting	Nutrition for people living in care homes	Sykehjemsp ersonell i CHRN	5	Lise Birgitte Holteng

Er du over 60 år eller interessert i forskning?

WiseAge stormøte

15. november kl. 18.00 – 20.00

Sølvberget kulturhus

Professor Dag Årsland, forskningsleder på SESAM leder kvelden

- ❖ Forskningsnytt innen eldre og helse
- ❖ SESAMs forskerstafett med Ph.D. stipendiater
- ❖ Muligheter for involvering i forskning

WiseAge arbeider med å involvere eldre i forskning og kunnskapsutvikling i et samfunn der andelen eldre vil vokse og kreve nye måter å arbeide for og med denne gruppen.

SESAM forsker på eldremedisin og ønsker at forskningen skal komme ut til flest mulig innbyggere, samtidig å få innbyggerne engasjert i forskning. Vi inviterer derfor til WiseAge stormøte.

SESAM-REGIONALT KOMPETANSESENTER FOR ELDEREMEDISIN OG SAMHANDLING

**WISEAGE
FESTIVAL 2019**

WISEAGE FEST

20. mai kl. 17.00 - Stavanger Forum

WiseAge inviterer eldre og andre interesserte til å bli med på WiseAge fest slik at vi sammen kan arbeide med å gjøre Norge til et mer aldersvennlig samfunn.

Tema for kvelden er frivillighet, mat og ernæring, samt ensomhet hos eldre.

Møt eldre- og folkehelseminister Åse Michaelsen.

Følg med på www.sus.no/wiseage for program og påmelding.

E-post: sesam@sus.no eller 51 51 56 19.

WiseAge arbeider med å involvere eldre i forskning og kunnskapsutvikling i et samfunn der andelen eldre vil vokse og kreve nye måter å arbeide for og med denne gruppen.

WiseAge er SESAM sin plattform for brukermedvirkning og samfunnsengasjement.

Publikasjoner SESAM 2019

I 2019 hadde SESAM 47 publikasjoner i ulike tidsskrifter – 9 er nivå 2 publikasjoner

Andreassen Ø, Brønnick K, Njå AL, Furulund E, Nesvåg S.

The Effect of High-Intensity Interval/Circuit Training on Cognitive Functioning and Quality of Life During Recovery From Substance Abuse Disorder. A Study Protocol. *Frontiers in Psychology*, 15;10:2564. Nivå 2

Ashraf A, Stosnach H, Parkes HG, Hye A, Powell J, Aarsland D, So PW.

Pattern of Altered Plasma Elemental Phosphorus, Calcium, Selenium, Iron and Copper in Alzheimers Disease. *Scientific Reports*, 28;9(1):3147. Nivå 1

Ashton NJ, Leuzy A, Lim YM, Troakes C, Hortobágyi T, Höglund K, Aarsland D, Lovestone S, Schöll M, Blennow K, Zetterberg H, Hye A.

Increased plasma neurofilament light chain concentration correlates with severity of post-mortem neurofibrillary tangle pathology and neurodegeneration. *Acta Neuropathologica Communications*. 2019 Jan 9;7(1):5. Nivå 1

Ashton NJ, Nevado-Holgado AJ, Barber IS, Lynham S, Gupta V, Chatterjee P, Goozee K, Hone E, Pedrini S, Blennow K, Schöll M, Zetterberg H, Ellis KA, Bush AI, Rowe CC, Villemagne VL, Ames D, Masters CL, Aarsland D, Powell J, Lovestone S, Martins R, Hye A.

A plasma protein classifier for predicting amyloid burden for preclinical Alzheimer's disease. *Science Advances*, 2019 Feb 6;5(2):eaau7220. Nivå 1

Bencze J, Szarka M, Bencs V, Szabó RN, Smajda M, Aarsland D, Hortobágyi T.

Neuropathological characterization of Lemur tyrosine kinase 2 (LMTK2) in Alzheimer's disease and neocortical Lewy body disease. *Scientific Reports*, 20;9(1):17222. Nivå 1

Bergland AK, Soennesyn H, Dalen I, Rodriguez-Mateos A, Berge RK, Giil LM, Rajendran L, Siow R, Tassotti M, Larsen AI, Aarsland D.

Effects of Anthocyanin Supplementation on Serum Lipids, Glucose, Markers of Inflammation and Cognition in Adults With Increased Risk of Dementia - A Pilot Study. *Frontiers in Genetics*, 11;10:536. Nivå 1

Bjerkreim AT, Khanevski A, Thomassen L, Selvik HA, Waje-Andreassen U, Næss H, Logallo N.

Five-year readmission and mortality differ by ischemic stroke subtype. *Journal of the Neurological Sciences*, 15;403:31-37. Nivå 1

Bjerkreim AT, Naess H, Khanevski AN, Thomassen L, Waje-Andreassen U, Logallo N.

One-year versus five-year hospital readmission after ischemic stroke and TIA. *BMC Neurology*. 2019 Jan 29;19(1):15. Nivå 1

Borda MG, Castellanos-Perilla N, Aarsland D.

Asociación entre pérdida del apetito y niveles de albúmina en adultos mayores con enfermedad de Alzheimer leve. [Relationship between loss of appetite and albumin levels in older adults with mild Alzheimer's disease]. *Revista Española de Geriatria y Gerontología*. Nivå 1

Borda MG, Patino-Hernandez D, Cano-Gutiérrez CA, Celis-Preciado CA, Pérez-Zepeda MU.

Sarcopenia, lung disease and mortality: a secondary analysis of the CRELES study. *Geriatrics, Gerontology and Aging*, 36-38.

Borda MG., Pérez-Zepeda MU, Camilo Gómez-Arteaga MD, Ana María Pardo-Amaya MD, Chavarro-Carvajal D, Carlos Cano-Gutiérrez MD.

Asociación entre fuerza de prensión y comorbilidades: Estudio Sabe, Ecuador, 2009. *Revista Ciencias de la Salud*, 17(2), 309-220.

Borda MG, Pérez-Zepeda MU, Samper-Ternent R, Gómez RC, Avila-Funes JA, Cano-Gutierrez CA.

The Influence of Lifestyle Behaviors on the Incidence of Frailty. *The Journal of Frailty & Aging*, 1-6. Nivå 1

Borda MG, Reyes-Ortiz CA, Heredia RA, Castellanos-Perilla N, Ayala Copete AM, Soennesyn H, Cano-Gutierrez CA, Perez-Zepeda MU.

Association between self-reported hearing impairment, use of a hearing aid and performance of instrumental activities of daily living. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 6;83:101-105. Nivå 1

Borda MG, Santacruz JM, Aarsland D, Camargo-Casas S, Cano-Gutierrez CA, Suárez-Monsalve S, Campos-Fajardo S, Pérez-Zepeda MU.

Association of depressive symptoms and subjective memory complaints with the incidence of cognitive impairment in older adults with high blood pressure. *European geriatric medicine*, 10(3), 413-420. Nivå 1

Borda MG, Soennesyn H, Steves CJ, Vik-Mo AO, Pérez-Zepeda MU, Aarsland D.

Frailty in Older Adults with Mild Dementia: Dementia with Lewy Bodies and Alzheimer's Disease. *Dementia and Geriatric Cognitive Disorders Extra*, 9(1), 176-183. Nivå 1

Creese B, Brooker H, Ismail Z, Wesnes KA, Hampshire A, Khan Z, Megalogeni M, Corbett A, Aarsland D, Ballard C.

Mild Behavioral Impairment as a Marker of Cognitive Decline in Cognitively Normal Older Adults. *The American journal of geriatric psychiatry*, 27(8):823-834. Nivå 1

Creese B, Vassos E, Bergh S, Athanasiu L, Johar I, Rongve A, Medbøen IT, Vasconcelos Da Silva M, Aakhus E, Andersen F, Bettella F, Braekhus A, Djurovic S, Paroni G, Proitsi P, Saltvedt I, Seripa D, Stordal E, Fladby T, Aarsland D, Andreassen OA, Ballard C, Selbaek G; AddNeuroMed consortium and the Alzheimer's Disease Neuroimaging Initiative.

Examining the association between genetic liability for schizophrenia and psychotic symptoms in Alzheimer's disease. *Translational Psychiatry*, 22;9(1):273. Nivå 1

Cserép C, Pósfai B, Lénárt N, Fekete R, László ZI, Lele Z, Orsolits B, Molnár G, Heindl S, Schwarcz AD, Ujvári K, Környei Z, Tóth K, Szabadits E, Sperlág B, Baranyi M, Csiba L, Hortobágyi T, Maglóczy Z, Martinecz B, Szabó G, Erdélyi F, Szipócs R, Tamkun MM, Gesierich B, Duering M, Katona I, Liesz A, Tamás G, Dénes Á.

Microglia monitor and protect neuronal function via specialized somatic purinergic junctions. *Science*. [Epub ahead of print] Nivå 2

Dave S, Weintraub D, Aarsland D, Ffytche DH.

Drug and Disease Effects in Parkinson's Psychosis: Revisiting the Role of Dopamine. *Movement Disorders Clinical Practice*, 7(1), 32-36. Nivå 1

Fossey J, Garrod L, Tolbol Froiland C, Ballard C, Lawrence V, Testad I.

What influences the sustainability of an effective psychosocial intervention for people with dementia living in care homes? A 9 to 12-month follow-up of the perceptions of staff in care homes involved in the WHELD randomised controlled trial. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 34(5):674-682. Nivå 1

Førland MG, Tysnes OB, Aarsland D, Maple-Grødem J, Pedersen KF, Alves G, Lange J.

The value of cerebrospinal fluid α -synuclein and the tau/ α -synuclein ratio for diagnosis of neurodegenerative disorders with Lewy pathology. *European Journal of Neurology*, 27(1):43-50. Nivå 2

Giil LM, Solvang SH, Giil MM, Hellton KH, Skogseth RE, Vik-Mo AO, Hortobágyi T, Aarsland D, Nordrehaug JE.

Serum Potassium Is Associated with Cognitive Decline in Patients with Lewy Body Dementia. *Journal of Alzheimer's Disease*, 68(1):239-253. Nivå 1

Gómez C, Borda MG, Pérez MU, Tella-Vega P, Cano-Gutiérrez CA.

Asociación entre uso de inhibidores de bomba de protones y deterioro cognitivo en adultos mayores. *Universitas Médica*, 60(1).

Huber M, Beyer L, Prix C, Schönecker S, Palleis C, Rauchmann BS, Morbelli S, Chincarini A, Bruffaerts R, Vandenberghe R, Van Laere K, Kramberger MG, Trost M, Grmek M, Garibotto V, Nicastro N, Frisoni GB, Lemstra AW, van der Zande J, Pilotto A, Padovani A, Garcia-Ptacek S, Savitcheva I, Ochoa-Figueroa MA, Davidsson A, Camacho V, Peira E, Arnaldi D, Bauckneht M, Pardini M, Sambuceti G, Vöglein J, Schnabel J, Unterrainer M, Pernecky R, Pogarell O, Buerger K, Catak C, Bartenstein P, Cumming P, Ewers M, Danek A, Levin J, Aarsland D, Nobili F, Rominger A, Brendel M.

Metabolic correlates of dopaminergic loss in dementia with lewy bodies. *Movement Disorders*. [Epub ahead of print] Nivå 1

Husebø BS, Ballard C, Aarsland D, Selbaek G, Slettebo DD, Gulla C, Aasmul I, Habiger T, Elvegaard T, Testad I, Flo E.

The Effect of a Multicomponent Intervention on Quality of Life in Residents of Nursing Homes: A Randomized Controlled Trial (COSMOS). *Journal of the American Medical Directors Association*. [Epub ahead of print] Nivå 1

Jansen IE, Savage JE, Watanabe K, Bryois J, Williams DM, Steinberg S, Sealock J, Karlsson IK, Hägg S, Athanasiu L, Voyle N, Proitsi P, Witoelar A, Stringer S, Aarsland D, Almdahl IS, Andersen F, Bergh S, Bettella F, Bjornsson S, Brækhus A, Bråthen G, de Leeuw C, Desikan RS, Djurovic S, Dumitrescu L, Fladby T, Hohman TJ, Jonsson PV, Kiddle SJ, Rongve A, Saltvedt I, Sando SB, Selbæk G, Shoai M, Skene NG, Snaedal J, Stordal E, Ulstein ID, Wang Y, White LR, Hardy J, Hjerling-Leffler J, Sullivan PF, van der Flier WM, Dobson R, Davis LK, Stefansson H, Stefansson K, Pedersen NL, Ripke S, Andreassen OA, Posthuma D.

Genome-wide meta-analysis identifies new loci and functional pathways influencing Alzheimer's disease risk. *Nature Genetics*, 51(3):404-413. Nivå 2

Khanevski AN, Bjerkeim AT, Novotny V, Naess H, Thomassen L, Logallo N, Kvistad CE; NOR-STROKE study group.

Recurrent ischemic stroke: Incidence, predictors, and impact on mortality. *Acta Neurologica Scandinavica*. [Epub ahead of print] Nivå 1

Kvalø SE, Dyrstad SM, Bru E, Brønnick K.

Relationship between aerobic fitness and academic performance: the mediational role of executive function. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 59(8):1397-1404. Nivå 1

Kvistad CE, Novotny V, Kurz MW, Rønning OM, Thomassen B, Carlsson M, Waje-Andreassen U, Næss H, Thomassen L, Logallo N.

Safety and Outcomes of Tenecteplase in Moderate and Severe Ischemic Stroke. *Stroke*, 50(5):1279-1281. Nivå 2

Mendonça CF, Kuras M, Nogueira FCS, Plá I, Hortobágyi T, Csiba L, Palkovits M, Renner É, Döme P, Marko-Varga G, Domont GB, Rezeli M.

Proteomic signatures of brain regions affected by tau pathology in early and late stages of Alzheimer's disease. *Neurobiology of Disease*, 130:104509. Nivå 1

Morbelli S, Chincarini A, Brendel M, Rominger A, Bruffaerts R, Vandenberghe R, Kramberger MG, Trost M, Garibotto V, Nicastro N, Frisoni GB, Lemstra AW, van der Zande J, Pilotto A, Padovani A, Garcia-Plata S, Savitcheva I, Ochoa-Figueroa MA, Davidsson A, Camacho V, Peira E, Arnaldi D, Bauckneht M, Pardini M, Sambuceti G, Aarsland D, Nobili F.

Metabolic patterns across core features in dementia with lewy bodies. *Annals of Neurology*, 85(5):715-725. Nivå 2

Morsund ÅH, Ellekjær H, Gramstad A, Reiestad MT, Midgard R, Sando SB, Jonsbu E, Næss H.

Cognitive and Emotional Impairment after Minor Stroke and Non-ST-Elevation Myocardial Infarction (NSTEMI): A Prevalence Study. *Stroke Research and Treatment*, 1;2019:2527384. Nivå 1

Morsund ÅH, Ellekjaer H, Gramstad A, Reiestad MT, Midgard R, Sando SB, Jonsbu E, Naess H.

The development of cognitive and emotional impairment after a minor stroke: A longitudinal study. *Acta Neurologica Scandinavica*, 140(4):281-289. Nivå 1

Mueller C, Soysal P, Rongve A, Isik AT, Thompson T, Maggi S, Smith L, Basso C, Stewart R, Ballard C, O'Brien JT, Aarsland D, Stubbs B, Veronese N.

Survival time and differences between dementia with Lewy bodies and Alzheimer's disease following diagnosis: A meta-analysis of longitudinal studies. *Ageing Research Reviews*, 50:72-80. Nivå 1

Naess H, Logallo N, Waje-Andreassen U, Thomassen L, Kvistad CE.

U-shaped relationship between hemoglobin level and severity of ischemic stroke. *Acta Neurologica Scandinavica*. [Epub ahead of print] Nivå 1

Nawaz B, Eide GE, Fromm A, Øygarden H, Sand KM, Thomassen L, Næss H, Waje-Andreassen U.

Young ischaemic stroke incidence and demographic characteristics - The Norwegian stroke in the young study - A three-generation research program. *European Stroke Journal*, 4(4):347-354. Nivå 1

Nordengen K, Kirsebom BE, Henjum K, Selnes P, Gísladóttir B, Wettergreen M, Torsetnes SB, Grøntvedt GR, Waterloo KK, Aarsland D, Nilsson LNG, Fladby T.

Glial activation and inflammation along the Alzheimer's disease continuum. *Journal of Neuroinflammation*, 21;16(1):46. Nivå 1

Novotny V, Khanevski AN, Bjerkreim AT, Kvistad CE, Fromm A, Waje-Andreassen U, Næss H, Thomassen L, Logallo N.

Short-Term Outcome and In-Hospital Complications After Acute Cerebral Infarcts in Multiple Arterial Territories. *Stroke*, 50(12):3625-3627. Nivå 2

Oppedal K, Borda MG, Ferreira D, Westman E, Aarsland D; European DLB Consortium.

European DLB consortium: diagnostic and prognostic biomarkers in dementia with Lewy bodies, a multicenter international initiative. *Neurodegenerative Disease Management*. 2019 Oct;9(5):247-250. Nivå 1

Osland Vik-Mo A, Melvaer Giil L, Germán Borda M, Ballard C, Aarsland D.

The individual course of neuropsychiatric symptoms in people with Alzheimer's and Lewy body dementia: 12-year longitudinal cohort study. *The British Journal of Psychiatry*. 2019. Nivå 2

Patil KS, Basak I, Dalen I, Hoedt E, Lange J, Lunde KA, Liu Y, Tysnes OB, Forsgren L, Aarsland D, Neubert TA, Larsen JP, Alves G, Møller SG.

Combinatory microRNA serum signatures as classifiers of Parkinson's disease. *Parkinsonism & Related Disorders*. [Epub ahead of print] Nivå 1

Rongve A, Witoelar A, Ruiz A, Athanasiu L, Abdelnour C, Clarimon J, Heilmann-Heimbach S, Hernández I, Moreno-Grau S, de Rojas I, Morenas-Rodríguez E, Fladby T, Sando SB, Bråthen G, Blanc F, Bousiges O, Lemstra AW, van Steenoven I, Londos E, Almdahl IS, Pålhaugen L, Eriksen JA, Djurovic S, Stordal E, Saltvedt I, Ulstein ID, Bettella F, Desikan RS, Idland AV, Toft M, Pihlstrøm L, Snaedal J, Tárraga L, Boada M, Lleó A, Stefánsson H, Stefánsson K, Ramírez A, Aarsland D, Andreassen OA.

GBA and APOE ϵ 4 associate with sporadic dementia with Lewy bodies in European genome wide association study. *Scientific Reports*, 7;9(1):7013. Nivå 1

Rønning OM, Logallo N, Thommessen B, Tobro H, Novotny V, Kvistad CE, Aamodt AH, Næss H, Waje-Andreassen U, Thomassen L.

Tenecteplase Versus Alteplase Between 3 and 4.5 Hours in Low National Institutes of Health Stroke Scale. *Stroke*. 50(2):498-500. Nivå 2

Terum TM, Testad I, Rongve A, Aarsland D, Svendsboe E, Andersen JR.

The association between specific neuropsychiatric disturbances in people with Alzheimer's disease and dementia with Lewy bodies and carer distress. *International Journal of Geriatric Psychiatry*. [Epub ahead of print] Nivå 1

Testad I, Kajander M, Froiland CT, Corbett A, Gjestsen M, Anderson JG.

Nutritional interventions for persons with early-stage dementia or Alzheimer's disease: An integrative review. *Research in Gerontological Nursing*. 2019;12(5):259-268. Nivå 1

Vossius C, Selbæk G, Benth JŠ, Wimo A, Engedal K, Kirkevold Ø, Rokstad AMM.

Cost analysis of day care centres in Norway. *PLoS One*, 8;14(8):e0219568. Nivå 1

KONFERANSEBIDRAG FORSKNING - FAGLIG PRESENTASJON

Aakre JA, Ballard C, Årsland D, Corbett A, Hampshire A, Brooker H, Testad I. Correlates and prevalence of self-reported sleep and cognitive performance in a large online community-based aging cohort. *International Collaboration Meeting – University of Exeter & SESAM, Stavanger 05/2019*.

Bergland AK, Sønnesyn H, Aarsland D. Lipid profile and cognition in older adults with prodromal dementia. *International Collaboration Meeting – University of Exeter & SESAM, Stavanger 05/2019*.

Borejko O, Ballard C, Aarsland D. Alzheimer's disease cerebrospinal fluid biomarkers effect on cognitive changes in Lewy Body dementias. *International Collaboration Meeting – University of Exeter & SESAM, Stavanger 05/2019*.

Borda MG, Brønnekk K, Reyes-Ortiz CA, Alves G, Vik-Mo AO, Oppedal K, Cano-Gutierrez C, Aarsland D. Neuropsychiatric symptoms at diagnosis correlate with disability trajectories among people living

with Alzheimer's disease and Dementia with Lewy Bodies. *International Collaboration Meeting – University of Exeter & SESAM, Stavanger 05/2019.*

Borda MG, Aarsland D, Melvaer Giil L, Kolbjørn B, Alves G, Oppedal K, Soennesyn H, Osland Vik-Mo A. Neuropsychiatric symptoms at diagnosis correlate with disability trajectories among people living with Alzheimer's disease dementia and Lewy body dementia. *Lewy body dementia international congress. Las Vegas, United states of America. June 2019*

Holteng LBA., Langeland I., Testad I. FOKUS. *Care Home Research Network Conference. King's College London 05/2019*

Holteng LB, Testad I. Improving nutrition and quality of life through person-centered nutrition and use of texture-modified food in people living with dementia and dysphagia in care homes - A quasi-experimental study. *International Collaboration Meeting – University of Exeter & SESAM, Stavanger 05/2019.*

Kajander M, Ballard C, Næss H, Testad I. An observational study of a 12-week Health Promotion Course for people with early-stage dementia. *International Collaboration Meeting – University of Exeter & SESAM, Stavanger 05/2019.*

Khalifa K, Bergland AK, Aarsland D, Holteng LB, Soennesyn H. Effects of Anthocyanins In people at risk for Dementia (ACID). A randomised, 24-week parallel-group placebo-controlled multicenter STUDY (Phase 2). Study Protocol and current status. *International Collaboration Meeting – University of Exeter & SESAM, Stavanger 05/2019.*

Testad I, Kajander M, Henriksen AT, Vagle V, Meling M, Gjestsen MT. Health Promotion for people with early-stage dementia: A quasi-experimental study. *GSA 2019 Annual Scientific Meeting, November 13-17, 2019, Austin, Texas*

Østerhus RD, Kjosavik S, Aarsland D. Hospitalisation in Patients with Alzheimer's Disease and Lewy Body Dementia. *International Collaboration Meeting – University of Exeter & SESAM, Stavanger 05/2019.*

MEDIEOPPSLAG

Hjerte og hjerne, Nasjonalforeningen for folkehelsen sitt medlemsblad:

«Demens på skolebenken» skrevet av Kirsti Ellefsen. Nr. 1 2019

<https://nasjonalforeningen.no/medlemsnett/medlemsblad/>

Nrk Distriktsnyheter Rogaland og Dagsrevyen:

«Åpenheten er avgjørende for å klare seg bedre med diagnosen demens» 2. januar 2019

<https://tv.nrk.no/serie/distriktsnyheter-rogaland/201901/DKRO99010219/avspiller>

Nrk Radio Rogaland:

«Demensskolen» Sendt 2. januar 2019 <https://radio.nrk.no/serie/distriktsprogram-rogaland/DKRO02000119/02-01-2019#t=2h35m59s>

Nrk.no:

«Ny undersøkelse: Åpenhet om demens viktig for å takle sykdommen» 13. januar 2019. Skrevet av Cathrine Oftedal. https://www.nrk.no/rogaland/ny-undersokelse_-apenhet-om-demens-viktig-for-a-takle-sykdommen-1.14352266

Forskning.no:

«Vil du vite om du har Alzheimer flere år før du blir syk?» 16. januar 2019. Skrevet av Kirsti Ellefsen-
<https://forskning.no/alzheimer-nasjonalforeningen-for-folkehelsen-partner/vil-du-vite-om-du-har-alzheimer-flere-ar-for-du-blir-syk/1280015>

NSF Lokalen Rogaland:

Athena-hjørnet: «Forskningsprosjektet Matlyst: Matlyst og måltidsvaner hos aktive eldre» 22. mars 2019. Skrevet av Jon Arild Aakre og Lise Birgitte Austbø Holteng
<https://www.nsf.no/vis-artikkel/4348070/264607/NSF-Lokalen-1---2019>

Tv Vest:

«WiseAge-festivalen involverer eldre» 20. mai 2019. <http://www.tvvest.no/wiseage-festivalen-involverer?fbclid=IwAR1Kl3QyT3hdRoco9XzzSgN1LzTpvhyAJbVyuGsgPT3MsM5W-mhQtJvX2sk>

Matlyst bloggen:

«To prototyper: en shot og paien som ble kake» 27. mai 2019. Skrevet av Hide Garlid, journalist
<https://www.matlyst.org/single-post/2019/05/27/To-prototyper-en-shot-og-paien-som-ble-kake>

NSF Lokalen Rogaland:

Athena-hjørnet: «WiseAge festivalen 2019» 09.juli 19. Skrevet av Ane Haugland
<https://www.nsf.no/vis-artikkel/4541027/264607/NSF-Lokalen-2-2019>

NSF Lokalen Rogaland:

«Gratulerer professor Ingelin» 09. juli 19. Skrevet av Arild Berland
<https://www.nsf.no/vis-artikkel/4541027/264607/NSF-Lokalen-2-2019>

Matlyst bloggen:

«Ny internasjonal standard for konsistenstilpasset mat». 29. november 2019. Skrevet av Jan Thomas Rosnes og Guro Helgesdotter Rognså, Forskere Nofima Martin Brierley, Fagansvarlig dysfagi, Lovisenberg Diakonale Sykehus. <https://www.matlyst.org/single-post/2019/11/29/Ny-internasjonal-standard-for-konsistenstilpasset-mat>

Matlyst bloggen:

«Eldres stemme høres gjennom forskning» 20. desember 2019 skrevet av Hilde Garlid.
<https://www.matlyst.org/single-post/2019/12/20/Eldres-stemme-høres-gjennom-forskning>

Norsk sykepleierforbund:

«Hvordan kan velferdsteknologi forebygge sykehusinnleggelser?» 27. desember 2019 skrevet av Jon Arild Aakre.
<https://www.nsf.no/vis-artikkel/4771947/12560/Hvordan-kan-velferdsteknologi-forebygge-sykehusinnleggelser?>

SESAM-REGIONALT KOMPETANSESENTER FOR ELDEREMEDISIN OG SAMHANDLING

WISEAGE FESTIVAL 2019

INTERNASJONAL FORSKNINGSDAG

21. mai 2019 - Atlantic Hotell, Stavanger. Åpent for publikum 09.00 - 12.00.

Ved SESAMs årlige forskningsdag vil vi dette året presentere forskning som har et potensiale for videre samarbeid mellom forskningsgruppene. Det er en ære å ha så mange nasjonale og internasjonale kapasiteter innen eldremedisin som deltakere.

09.00 - 12.00	VITENSKAPLIG PROGRAM		
Tid	Aktivitet		Deltakere
09.00 - 10.00	KAFFE OG REGISTRERING		Åpent for alle
10.00 - 10.10	VELKOMMEN <i>Professor Clive Ballard og professor Ingelin Testad</i>		
10.10 - 10.40	PRESENTASJON AV FORSKNING PÅ SESAM INNEN ELDEREMEDISIN <i>Professor Ingelin Testad</i>		
10.40 - 11.10	PRESENTASJON AV DEMENSFORSKNING VED KING'S COLLEGE, LONDON, UK <i>Professor Dag Aarsland</i>		
11.10 - 11.40	PRESENTASJON AV FORSKNING KNYTTET TIL ELDEREMEDISIN OG PROSJEKTET PROTECT VED UNIVERSITY OF EXETER, UK <i>Professor Clive Ballard</i>		
11.40 - 12.00	Q&A - Mulighet til å stille spørsmål til foreleserne		
12.00 - 13.00	LUNSJ		
13.00 - 15.00	SAMARBEIDENDE FORSKNINGSGRUPPE		Inviterte gjester
13.00 - 14.30	GRUPPE 1 Digital Health and Data Science	GRUPPE 2 Care Home Research Implementation	GRUPPE 3 Biomarkers, Mechanisms and Genomics
14.30 - 15.00	OPPSUMMERING		
15.00 - 16.30	POSTER PRESENTASJONER		Inviterte gjester
	PHD-studenter fra SESAM, University of Exeter og King's College presenterer forskningsprosjektene sine i denne postersesjonen. Hver student blir tildelt en opponert, men alle forskerne inviteres til å kommentere og diskutere arbeidene.		

SESAM - REGIONALT KOMPETANSESENTER FOR ELDEREMEDISIN OG SAMHANDLING

Utlysning av Linda Buettners praksispris for 2019

«Den gode dagen» for personer med demens

Linda Buettner var en amerikansk professor i rekreasjonsterapi. Hun har vært en foregangsfigur, både internasjonalt og her i vår region, for det praksisnære arbeidet og for betydningen av positive aktiviteter i hverdagen. I Linda Buettners ånd vil SESAM bidra til «Den gode dagen» for personer med demens gjennom å fremheve og dele enkle, kreative, morsomme, nære, kjærlige og smarte; kort sagt – gode tiltak for personer med demens som gjerne også har nyhetens interesse.

Det deles ut to premier på SESAM-konferansen 22. og 23. mai 2019 på henholdsvis kr. 10 000 og kr. 5 000.

Alle innkomne forslag blir presentert på konferansen, og informasjon vil bli lagt ut på hjemmesiden vår.

Send en beskrivelse av tiltaket til SESAM ved Helen G. Wigestrånd. helwig@sus.no

Momenter som skal være med:

- Tittel
- Virksomhet
- Hvem er det for?
- Hvordan gjøres det?
- Hvordan virker det?
- Hva behøves av utstyr?

Beskrivelsen kan være på 1-2 sider.

Vektlegg det pasientnære aspektet og det gode relasjonsarbeidet i beskrivelsen av tiltaket. Legg gjerne ved noen bilder i god kvalitet.

Frist: Innen fredag 26. april 2019

Vinnerbidrag 2018, se film på <https://vimeo.com/272249863>

Det blir utarbeidet postere av alle bidragene som sendes inn. Disse henges opp på konferansen. Sender dere inn bilder med personer på, er det viktig med samtykke fra disse, eventuelt fra pårørende.

Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling (SESAM)

Sesam ble opprettet av Helse Vest i 2010 for å styrke samhandling, forskning og fagutvikling, nettverksbygging og undervisning innen fagfeltet eldremedisin

Kontakt oss

Telefon 51 51 56 19
sesam@sus.no

Postadresse

SESAM
Postboks 8100
4068 Stavanger

Besøksadresse

Jan Johnsens gate 16
4011 Stavanger

[helse-stavanger.no ... sesam](http://helse-stavanger.no...sesam)

WISE **AGE**
by SESAM

 HELSE STAVANGER
Stavanger universitetssjukehus

22. OG 23. MAI
STAVANGER
FORUM

PROGRAM

”SAMHANDLING FOR ELDRES HELSE”

SESAM- KONFERANSEN

22. OG 23. MAI
STAVANGER
FORUM

2019

TEMAER:

Demens
Nyere forskning
Praksisnær forskning
KOSMOS-studien
TID-modellen
Eldre og rus
Komplikasjoner
etter hjerneslag
Pasientrettighetsloven
kap. 4A
m.m.

FOREDRAGSHOLDERE:

Bettina Husebø
Øyvind Kirkevold
Bjørn Lichtwarck
Halvor Næss
Torgeir Gilje Lid
Ingelin Testad
Dag Årslund
m. fl.

REGIONAL KONFERANSE I ELDREMEDISIN

Målet med SESAM-konferansen er å formidle ny kunnskap og gi inspirasjon til arbeidet med eldres helse i alle deler av helsetjenesten. Denne årlige konferansen er en møteplass for utvikling av faglige nettverk og en mulighet til å skape bedre samhandling.

Eldremedisin er sammensatt, og helsesvikt må ses i et helhetlig perspektiv. Derfor har programmet stor bredde og søker både å gi faglig oversikt og presentere konkrete erfaringer fra vår helseregion.

**Vi ønsker hjertelig velkommen til
SESAM-konferansen 2019!**

WISE AGE
Vedlegg 7

SESAM
SESAM-REGIONALT KOMPETANSESENTER FOR ELDREMEDISIN OG SAMHANDLING

Stiftelsen Psykiatrisk Opplysning

HELSE STAVANGER
Stavanger universitetssjukehus

dag 1

PLENUM | 22. MAI, 09.00 - 13.00

MØTELEDER: DAG ÅRSLAND, forskningsleder SESAM

09.00 - 09.15 Velkommen

Inger Cathrine Bryne, Administrerende direktør,
Stavanger Universitetssjukehus

09.15 - 10.00 Kosmos studien

Professor Bettina Husebø

10.00 - 10.30 Forskningsnytt

Professor Dag Årsland

10.30 - 11.00 PAUSE

11.00 - 11.30 TIDmodellen

Vinner av Leon Jarners forskningspris 2018
Spesiallege/forsker Bjørn Lichtwarck

11.30 - 12.00 Eldre og rus

Postdoktor/spesialist i allmenmedisin Torgeir Gilje Lid

12.00 - 13.00 Lunsj

PARALLELLESJON I

Møteleder: Hilde Rydland Marianayagam

1300-1330 Angst

Overlege Maria Magdalena Chiruta

1330-1400 Nevropsykiatriske symptomer ved demens

Overlege/stipendiat Audun Vik-Mo

1400-1430 Kaffepause

1430-1500 Samanhengen mellom nevropsykiatriske symptom ved demens, pårørandestress og tidspunkt for innlegging i institusjon.

Stipendiat/sykepleier Toril Marie Terum

1500-1530 Tilstedeværelse gjennom hudberøring

Vernepleier og rosenteraapeut Marianne Børshem. Sykepleier og rosenteraapeut

Vedlegg 7 Karen Skurtveit Moe

PARALLELLESJON II

Møteleder: Ellen Svendsbø

1300-1330 Kvalitetsregister ved eldre medisinsk poliklinikk

Spesialsykepleier Greta Gard Endal,
forskningsgruppa i Helse Førde.

1330-1400 Pasienter med delir – utredning og behandling

Seksjonsoverlege, geriatrisk avdeling,
SUS Henrik Sundt Moen

1400-1430 Kaffepause

1430-1500 Demens med Lewylegemer – en arvelig sykdom?

Overlege/postdoc-forsker Arvid Rongve

1500-1530 Erfaringer fra avdeling for rus, Stokka sykehjem

Fagleder, Stokka sykehjem
Son Thanh Tran

dag 2

PLENUM II 23. MAI, 09.00 - 13.00

MØTELEDER: INGELIN TESTAD, senterleder SESAM

09.00 - 09.30 Linda Buettners Praksisprisen/publikumsprisen
Professor Ingelin Testad

09.30 - 10.00 Praksisnær forskning
Professor Ingelin Testad

10.00- 10.30 PAUSE

10.30 - 11.00 Mind-body interventions to support people with dementia and their caregivers
Joel G. Andersson Phd.

11.00 - 11.30 Kapittel 4A 10 år etter oppstart
Professor Øyvind Kirkevold

11.30 - 12.00 Langtidskomplikasjoner etter hjerneslag
Professor Halvor Næss

12.00 - 13.00 Lunsj

PARALLELLESJON III

Møteleder: Nina Hauge

1300-1330 Personsentrert omsorg og ledelse
Phd/sykepleier Irene Røen

1330-1400 Pårørende til personer med demens
Phd/sykepleier Ellen Svendsbø

1400-1430 Kaffepause

1430-1500 Smerte hos eldre
Seksjonsoverlege Paal Naalsund

1500-1530 Musikk og trening gir mening
Musikkterapeut Solgunn E. Knardal

PARALLELLESJON IV

Møteleder: Greta Gard Endal

1300-1330 Ivaretaking av pasienters verdighet under kognitiv testing
Ergoterapeut Grethe-Mari Skår

1330-1400 Etisk refleksjon rundt tvang
Institusjonsprest Lars Helge Myrset

1400-1430 Kaffepause

1430-1500 Samtale om døden med personer med demens
Sykehjemsprest/hospitant SESAM
Anna Dalaker

1500-1530 Bruk av velferdsteknologi i hjem og sykehjem
Martha Therese Gjestsen,
Phd/ forskningskoordinator SESAM

Vedlegg 7

PÅMELDING

22. OG 23. MAI - STAVANGER FORUM

Stiftelsen Psykiatrisk Opplysning, Kirkegata 40, 4006 Stavanger.
Bruk kupongen eller påmeldingskjema på
www.psykopp.no/arrangementer/sesam2019

Bindende påmelding. Avbestillingsgebyr kr 600. Avbestillinger etter 10. mai 2019 refunderes ikke.

Alle henvendelser angående påmelding: post@psykopp.no telefon 51 93 88 00.

Navn _____

Stilling _____

Organisasjon eller arbeidssted _____

Fullstendig fakturaadresse _____

Postadresse _____

Telefon _____ E-post _____

PRISER (kryss av)

- SESAM konferansen 22. og 23. mai 2019, kr. 3 400
- SESAM konferansen 22. mai 2018, kr. 1 800
- SESAM konferansen 23. mai 2018, kr. 1 800
- Student og honnør: kr. 2 200 for begge dager.

I deltakeravgiften inngår følgende: Alle forelesninger, lunsj og kaffepauser.

VELG PARALLELLESJON

Onsdag 22. mai kl. 13.00 -15.30 - velg én per dag:

- Parallellsesjon I
- Parallellsesjon II

Torsdag 23. mai kl 13.00-15.30 - velg én per dag:

- Parallellsesjon III
- Parallellsesjon IV

Det tas forbehold om endringer i programmet.

Konferansen er godkjent av:

Den norske legeföreningen:

Geriatri: Godkjent med 10 timer som valgfritt kurs for leger i spesialisering og spesialistenes etterutdanning.

Allmennmedisin: Godkjent med 12 valgfrie kurspoeng til videre- og etterutdanningen.

Samfunnsmedisin: Godkjent med 11 timer som valgfritt kurs for leger i spesialisering og for spesialistenes etterutdanning.

Norsk Ergoterapeutforbund: Godkjent som spesialistspesifikt kurs meritterende med 11 timer til ergoterapi-spesialist innen eldres helse, allmennhelse, psykisk helse eller somatisk helse.

**NB! SPESIALPRISER VED
PÅMELDING FØR 15. MARS:**

Begge dager: kr. 3000. En dag: kr. 1500

WISE / AGE
Vedlegg 7

SESAM
SESAM-REGIONALT KOMPETANSENTER FOR ELDERMEDISIN OG SAMHANDLING

 Stiftelsen Psykiatrisk Opplysning

 HELSE STAVANGER
Stavanger universitetssjukehus

«Lura Dyttten»

Lura bo- og aktivitetssenter v/Katrine B. Knutsen

Virksomhet

Lura bo- og aktivitetssenter er et sykehjem i Sandnes kommune for personer med demens. Her er det 65 beboere og daggjester med ulike alder og behov. Sykehjemmet har kafé, frisør og fotpleie. Dagsenteret har også et kveldstilbud for personer med demens.

Aktivitet

Lura Dyttten består av flere tilrettelagte aktiviteter. I samarbeid med frivillige ønsker vi å gi et tilbud om mer fysisk aktivitet til de som ønsker det, samtidig som vi ønsker å styrke samholdet på huset.

Sammen har vi syklet og gått til Kristiansand, Oslo, Berlin, og vi er nå på vei fra Tromsø til Bodø. Vi har felles gåturer i flere oppmålte turstier i nærmiljøet og i korridorene.

Vi har også to motiview-sykler, syklene er utstyrt med kilometermåler, og i tillegg har vi en Christiania bike.

Ved ukeslutt legges antall kilometer sammen for tur og sykkel, og vi markerer på et kart hvor langt på veien vi har kommet.

På veien til målet har vi flere felles markeringer som inneholder noe spesielt fra den byen vi har kommet til. Her er det bare å bruke fantasien. For eksempel i Egersund...sild, - da blir det kanskje en skive med egg og sild.

Vi har sammen laget til flere flotte arrangementer som for eksempel i forbindelse med Sykkel VM for eldre.

«Vi ønsker at våre beboere og daggjester skal få mer aktivitet i hverdagen, frisk luft og sosialt fellesskap. En pause i fra sykdom, nye impulser som gir gode samtaler og mye latter.»

Utbytte av aktiviteten

Lura Dyttten har hatt og har stor betydning for samholdet på huset. Flere av beboerne er «gamle kjente» som ikke er klar over at han/hennes nabo bor på huset. Personalet og frivillige blir kjent på tvers av avdelingene, noe som igjen er positivt for samholdet. Aktiviteten har ikke bare fysisk effekt, men også psykologisk og sosial effekt.

Sandnes kommune

HELSE STAVANGER
Stavanger University Hospital

SESAM
CENTRE FOR AGE-RELATED MEDICINE

«Måltidsopplevelser og relasjoner»

Stokka sykehjem v/Jon Magne Tysse og Marianne Amdal

Virksomhet

Stokka sykehjem har fem avdelinger fordelt på to bygg, med tilsammen 126 enerom. Hovedbygget har en stor hage med et variert fugleliv som er flittig brukt av beboere, ansatte og nærliggende barnehager.

Aktivitet

Hovedfokus med «onsdagslunsjen» er at beboere og ansatte skal ha et samlingspunkt hvor også de kan bli bedre kjent, i tillegg til at beboere møter venner og kjente på tvers av etasjene. Besøkende og pårørende er selvfølgelig hjertelig velkomne om de er til stede. Det er på forhånd diskutert at beboere og ansatte skal ned i fellesområdet når maten serveres.

Jeg som har hovedansvaret, samarbeider med personell fra administrasjonen og rusavdelingen, hvor jeg også er beboer. Jeg har mange års erfaring innen arbeid med catering og trives godt med det.

Et virkemiddel vi også ønsker å benytte oss av, er musikk. Dette er prøvd med veldig god effekt. Det ble leid inn en artist som spilte musikk til maten, i en halvtimes pause midt i serveringen. Musikk har som kjent veldig god effekt på personer med demens, og denne gangen var intet unntak.

«Dette er som på en italiensk restaurant.» - mann 85

«Det er så kjekt å møte kjente ansikter.» - kvinne 90

Utbytte av aktiviteten

Felles lunsjen på onsdager er med på å gi beboerne en meningsfull hverdag, sørger for brukermedvirkning, verdighet, trivsel, og det er helsefremmende. Alt i alt – personsentrert omsorg. Vi blir alle bedre kjent med beboerne, både livshistorie og hvilke ressurser beboerne har. Dette er ting som vi også kan benytte oss av ved senere anledninger, og vi kan igjen trekke frem begrepene personsentrert omsorg og livskvalitet.

Vi lager variert mat med gode råvarer som gir matlyst og smaksopplevelser. Maten er også med på å vekke minner. Ved å fremkalle minner er dette med på å bekrefte identiteten til beboerne, noe vi anser som særlig viktig spesielt når det gjelder personer med demens.

STAVANGER KOMMUNE

HELSE STAVANGER
Stavanger University Hospital

SESAM
CENTRE FOR AGE-RELATED MEDICINE

Fagnettverk innan eldremedisin/eldreomsorg

Overordna tema 2018:

Demens – med hovudfokus på heimebuande og deira pårørnde

Tid: 11. april 2019 kl. 09.20-15.00

Stad: Thon Hotel Førde, Førde

Program:

09.00- 09.20: Registrering

09.25: **Velkommen**

09.30-10.15: **Demens, meir enn Alzheimer**

v/psykiater Gro Selås

10.15-10.30: Pause

10.30-11.15: **forts. Demens, meir enn Alzheimer**

11.15-12.00: **Kvifor får eg det ikkje til?**

v/overlege Eva H. Søgner

12.00-13.00: **Lunsj**

13.00-14.00: **Fastlegen og demensteamet – ansvar og samarbeid.**

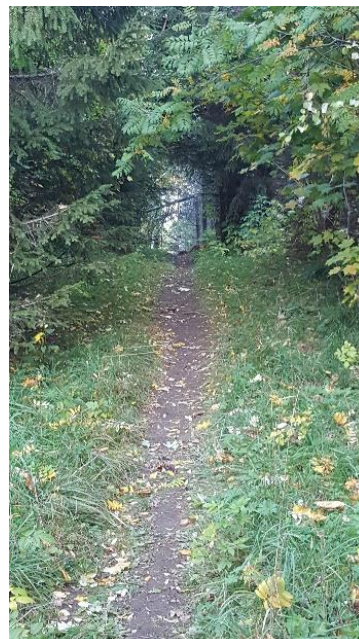
Dialog med fastlege/sjukeheimslege Camilla Savland, og sjukepleiar/leiar demensteam Oddlaug Kvame, begge Naustdal kommune.

14.00-14.15: Pause

14.15-15:00: **Leve hele livet – kvalitetsreform for eldre**

Kort om innhald og planar for arbeid i Vestland

v/Marta Strandos

Vel heim 😊

Vi tek atterhald om endringar i programmet.

Utviklingscenter for
sjukeheimar og heimetenester
Sogn og Fjordane

Fagnettverk innan eldremedisin/eldreomsorg

Overordna tema 2018:

Demens – med hovudfokus på heimebuande og deira pårørnde

Tid: 31.oktober 2019 kl. 09.20-15.30

Stad: Thon Hotel Jølster, Skei

Program:

09.00- 09.20: **Registrering**

09.20-09.30: **Velkommen** og informasjon om stands

09.30-10.15: **Brukar- og pårørndeerfaring**

Janniche Granerud (har Alzheimer) og Hildegunn Fredheim (pårørnde). Begge er med i erfaringspanelet til Nasjonalforeningen

10.15-10.30 **Pause**

10.30-11.15 **Kva er viktig for deg i tidleg fase med demenssjukdom?**

- erfaring og kunnskap frå Demensplan 2020-prosjekt
- velferdsteknologi

v/Mona Michelet, Norsk kompetansetjeneste Aldring og helse

11.15-11.30: **Presentasjon leverandørar**

11.30-12.45: **Lunsj og stands**

12.45-13.30 forts. Mona Michelet

Erfaringar frå prosjekt i Luster og Sunnfjord

13.30-14.00: **Pause og stands**

14.00-14.15 **Informasjon om prosjekt, aktuelle nettsider mv**

14.15-15.00 **«Den som er sterk, må også vere veldig snill»**

- om sjølvråderett, makt og omsorg
v/Toril Midtbø, førstelektor HVL

Vel heim 😊

Vi tek atterhald om endringar i programmet.

Utviklingssenter for
sjukeheimar og heimetenester
Sogn og Fjordane

PROGRAM FAGDAG – GERIATRI/ ELDREMEDISIN, FØRDE SENTRALSJUKEHUS

01.11.19

Auditoriet, FSS

Tidspunkt	Tema	Forelesar
08:00 – 08:45	Fredagsmøte: Funksjonsvurdering – er pasienten skrøpeleg? Og kva betydning har det for behandlinga pasienten får?	Bjarte Hitland Geriatr, A-HUS
09:00 – 09:15	Presentere «fall-rom»	Reidun Melheim, Ortopedisk sengepost
09:15 – 09:45	Gjennomføring og tilpassing av Norske retningslinjer «Tverrfagleg behandling av hoftebrot» - 2018	Simone Mader Overlege, Ortopedisk avdeling
09:45 – 10:00	Pause	
10:00 – 10:30	Eldrevennleg sjukehus	Kristin Aas Nordin SESAM
10:30 – 11:15	Kvifor ha geriatrisk sengepost på sjukehus?	Bjarte Hitland Geriatr. A-HUS
11:15 – 12:00	Lunsj	
12:00 – 12:45	Polyfarmasi m/ baguettar (Lunsjundervisning)	Bjarte Hitland Geriatr. A-HUS
12:45 – 13:15	Geriatrisk kardiologi	Eva Søgner Overlege Medisinsk avdeling
13:15 – 13:30	Pause	
13:30 – 14:00	Forsking i Helse Førde innan eldrefeltet	Fag- og forskningsavdelinga v/ Marit Solheim
14:00 – 14:15	Leiars perspektiv på geriatri i Helse Førde	Avdelingssjef Laila Haugland og klinikkdir. Olav Hesjedal Medisinsk avdeling
14:15- 14:30	SESAM	Kristin Aas Nordin SESAM
14:30 – 15:00	«Leve hele livet»	Elin Sørbottn/ Tone Holvik
15:00	Takk for i dag og vel heim	

Nyhetsaker SESAM hjemmesiden

09.12.2019

Forskning: Rekordstor forskningsstøtte til SUS

Eldremedisin og patologi er to av flere fagområder som får forskningsstøtte på Stavanger universitetssjukehus (SUS) fra Helse Vest i 2020. Årets utdeling gir god uttelling for SUS med mer støtte enn noen gang tidligere.

Av:

[Klingenberg, Mirjam Helene Pletanek](#)

To av SUS-forskerne som har fått Helse Vests forskningsmidler: Sjefsingeniør Emilius Janssen og Dag Årsland, forskningsleder på SESAM (Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling). Foto til venstre: Svein Lunde, SUS. Til høyre: Mirjam Klingenberg, SUS.

Ni doktorgradsstipend, to postdoktorstipend, en åpen prosjektstøtte, ett utenlandsstipend og en strategisk satsing til SESAM på 18,75 mill kroner. [Det er fasiten på SUS etter at Helse Vest delte ut forskningsmidler for 2020.](#) Aldri før har SUS fått så mye av den årlige, regionale tildelingen.

– Dette bekrefter at forskningen på SUS har høy kvalitet. Vi er i stand til å konkurrere om forskningsmidler i regionen på en enda bedre måte enn før. Vi er i tillegg med på mange flere søknader og deltar på den måten i fellesskapet, sier Svein Skeie, forskningsdirektør ved SUS.

SUS med på flere strategiske satsingsområder

Helse Vest trekker fram seks strategiske satsinger fra 2020 til 2024. [Se oversikten over de seks strategiske satsingene som får støtte av Helse Vest her.](#)

Et av dem er det SESAMs forskningsleder Dag Årsland prosjektleder for, der det handler om Alzheimerforskning. Støtten er på 18 750 000 kroner over fire år.

– Her skal vi prøve ut en ny og lovende medisin for å bremse sykdomsutviklingen, sier Årsland.

SESAM får i tillegg flere andre tildelinger i form av to doktorgradsstipend og en åpen prosjektstøtte på nesten 1,5 millioner kroner i 2020.

– Det viser at vi har bred satsing over lang tid som når opp. Vi har også jobbet systematisk med brukermedvirkning - som WiseAge er et strålende eksempel på. Brukermedvirkning blir bare

viktigere og viktigere i all forskning generelt, og det har vi vært tidlig ute med å bygge et godt system rundt, sier Ingelin Testad, senterleder for SESAM og professor.

Et annet satsingsområde handler om patologi og digitalisering. Dette prosjektet ledes av prosjektleder i Helse Bergen, men har også en prosjektleder på SUS: sjefsingeniør Emilius Janssen. Støtten er på 19 634 000 kroner fram til 2024.

Utvikler analyseverktøy for brystkreft, livmorkreft og hudkreft på SUS

– Dette er et samarbeidsprosjekt med alle patologiavdelingene i Helse Vest. Siden 2001 har vår avdeling for patologi hatt en enhet for kvantitativ patologi. Det er denne erfaringen og forskjellige tidligere doktorgrader, fra blant annet Ivar Skaland og Einar Gudlaugsson, som ligger til grunn for denne tildelingen, sier Janssen.

Sammen skal de utvikle digitale verktøy som vil gjøre hverdagen for patologene lettere og diagnostikken enda mer presis og reproduserbar.

– I Stavanger skal vi utvikle analyseverktøy for brystkreft (måle proliferasjon), livmorkreft (måle risiko for kreftutviklingen) og hudkreft (screening for kreft eller ikke-kreft). Målet er at alle patologiavdelingene i Helse Vest skal innføre og validere disse verktøyene i løpet av de kommende fem årene. Bedre diagnostikk vil dermed få direkte betydning for pasientene også, fortsetter Janssen.

Samarbeid på tvers

Prosjektet er også koblet tett opp til [deres EU-prosjekt CLARIFY](#).

Samarbeid i regionen og på tvers av sykehus er et tema som går igjen i flere av dem som har fått tildelinger.

– Helse Vest fikk inn over 200 søknader, og vi er med på en stor del av av dem i en eller annen form. Det er et uttrykk for at SUS i økende grad er en solid instans for kompetanse og forskning, avslutter Skeie.

Forskning: Dag Årsland mest sitert

Stavanger universitetssjukehus (SUS) har den femte mest siterte forskeren i Norge - uavhengig av fag. Dag Årsland, professor, overlege og forskningsleder på SESAM (Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling) er inne på lista over verdens mest siterte forskere.

Publisert 29.11.2019

Sist oppdatert 29.11.2019

Dag Årsland.

[Listen gir en oversikt over høyt siterte forskere som utvider kunnskapens grenser betydelig.](#) Det er i alt 6216 forskere fra hele verden på lista.

– Det er utrolig hyggelig og en veldig oppmuntring å havne på en slik liste. Mange siteringer betyr at forskningen vår blir lest og forhåpentligvis bidrar til bedre helsetjeneste og bedre livskvalitet for personer med demens verden over, sier Årsland.

Han bruker mye av tiden sin ved samarbeidsuniversitetet til SESAM, King's College i London, som er et av verdens ledende universitet innen medisin. Årsland har bakgrunn som spesialist i psykiatri, og ekspertfeltet hans er demens.

Forskning er et lagspill

SESAM, som han er forskningsleder for, fikk nylig en stor del av Helse Vests forskningsmidler. [Les mer om det på Helse Vests sider.](#)

– Forskning er et lagspill. Dette er et ytterligere bevis på det veldig gode forskningsmiljøet på SESAM, under ledelse av professor Ingelin Testad. Vi har kunnet tiltrekke oss flere unge lovende forskere de siste årene. I tillegg har vi et utstrakt samarbeid med lokale, nasjonale og internasjonale forskningsgrupper, fortsetter han.

Behandle og forebygge demens

I dag har mellom 80 000 til 100 000 mennesker i Norge demens, og antallet vil trolig dobles på 20 år.

– Vi har mange pågående og planlagte studier og er helt avhengige av et godt samarbeid med resten av helsevesenet - og at folk er positive til å støtte og bidra til forskningen vår. Målet vårt er å finne nye og bedre behandling for personer med demens - og aller helst måter å forebygge demens på, avslutter han.

Her er noe av det Årsland jobber med - som også er bakgrunnen til at han kommer så høyt opp på denne kåringen.

- PD-MIND: En europeisk studie der det testes ut ny medisin for å forbedre hukommelsen hos personer med Parkinson. Det vil si at man skal finne ut om man faktisk kan utsette eller forebygge demensutvikling.
- [ACID-studien: Kan blåbær forebygge demens?](#)
- [PROTECT-studien:](#) Hvordan påvirker livsstilen vår, som trening og søvn, risikoen for å utvikle demens? Hva er tidlige tegn og hvor mye betyr genene? Oppfølging av folk over en tiårsperiode.
- Planer om kunstig intelligens og bruk av digitalt utstyr demensforskningen.
- [Les mer om alle forskningsprosjektene ved SESAM.](#)

Velkommen til WiseAge stormøte

Den 15. november arrangerer SESAM og WiseAge et åpent møte på Sølvberget, Stavanger kulturhus, for alle interesserte.

Publisert 29.10.2019

Sist oppdatert 29.10.2019

WiseAge arbeider med å involvere eldre i forskning og kunnskapsutvikling i et samfunn der andelen eldre vil vokse og kreve nye måter å arbeide for og med denne gruppen.

Vi ønsker at forskningen som blir gjort på SESAM skal komme ut til flest mulig innbyggere, samtidig å få innbyggerne engasjert i forskning. Vi inviterer derfor til WiseAge stormøte.

Professor Dag Årsland, forskningsleder på SESAM vil fortelle om siste nytt innen alders relatert forskning. Det vil bli en forskerstafett med flere doktorgradstipendiater fra SESAM. I tillegg vil det bli presentert flere muligheter for hvordan du kan involvere deg i forskningen vi gjør.

Medlemmer fra WiseAge sitt erfaringspanel. Fra venstre: Anne Torsvik Henriksen, Oddrun Rangnes, Reidun Riis Krøger, Grethe Østebø, Jenni-Karin Sømme

SESAM og WiseAge på Nordic Edge Expo

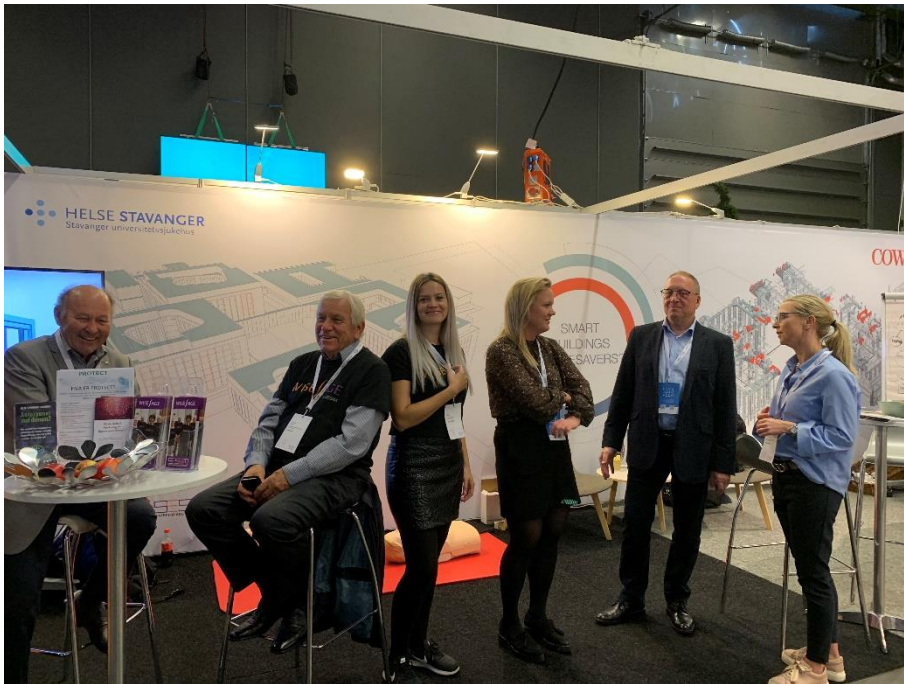
Stavanger universitetssjukehus var for første gang på plass med egen dialogstand på Nordic Edge Expo. SESAM og WiseAge stod på sykehusets stand for å møte folk med kunnskap, innsikt og kompetanse, samt å dele det vi jobber med og få innspill utenfra.

Av Jeanette Bjermeland Midbøe

Vedlegg 13

Publisert 08.10.2019

Sist oppdatert 08.10.2019

Bilde av SUS standen

Nordic Edge har på kort tid etablert seg som Nordens største møteplass for smartby-interesserte med en årlig konferanse og utstilling i Stavanger. Jakten på en smartere by handler om å gjøre samfunnet bedre å leve i, der menneskenes interesser og trivsel kommer først. SESAM og WiseAge ønsker å vise at forskning på eldremedisin er et viktig satsingsområdet, og at bedrifter må utvikle teknologi basert på hva forskning viser det er behov for.

Stavangerregionen kjennetegnes med å være innovativ og handlingsorientert. Samtidig vil vi få en større økning av personer over 65 år, enn resten av landet. Sammen ønsker SESAM og WiseAge å gjøre Stavanger til et globalt knutepunkt for forskning og kunnskapsutvikling innen eldremedisin. For å skape et aldersvennlig samfunn, må vi finne nye måter å jobbe på.

Psykisk helse: Disse fikk priser under forskningens dag

Den årlige forskningens dag i klinikker for Psykisk helsevern gikk av stabelen 25. september. Under markeringen ble det tildelt tre priser.

Av Jan Olav Johannessen, Gro Christensen Peck og Caroline Aspelund. Foto: Svein Lunde

Publisert 26.09.2019

Sist oppdatert 04.10.2019

En applaus til denne gjengen er på sin plass. F.v: Liv Breivikås Fevang, Melissa Weibell og Miguel German Borda. Audun Osland Vik-Mo var dessverre ikke til stede da bildet ble tatt.

Årets forskningsartikkel

Vinner av årets artikkel tildeles i år til to kandidater.

Melissa Weibell - *Early Substance Use Cessation Improves Cognition - 10 Years Outcome in First-Episode Psychosis Patients.*

Weibell er avdelingsoverlege ved avdeling akutt- og intensivpsykiatri i Klinikk psykisk helsevern voksne. Hun er også tilknyttet TIPS - senter for klinisk forskning ved psykoselidelser.

Audun Osland Vik-Mo - *Advanced cerebral amyloid angiopathy and small vessel disease are associated with psychosis in Alzheimer's disease.*

Vik-Mo er overlege ved avdeling alderspsykiatri i Klinikk psykisk helsevern voksne - og tilknyttet SESAM, aldersmedisinsk forskergruppe. Både Weibell og Vik-Mo har tidligere i år disputert for den medisinske doktorgrad.

Årets formidler

Liv Breivikås Fevang - for hennes unike evne til å formidle håp til pasienter, pårørende og helsepersonell - med utgangspunkt i egne erfaringer. Hun løfter fram erfaringsperspektivet lokalt, regionalt og på nasjonalt nivå på en forbilledlig måte.

Årets poster

Miguel German Borda - *Neuropsychiatric symptoms at diagnosis correlate with functional trajectories among people living Alzheimer's disease and Dementia Lewy Bodies.*

Borda jobber ved regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling (SESAM), og presenterer viktig forskning som understreker betydningen av nevropsykiatriske symptomers rolle i utviklingen av Alzheimers og Lewy body-demens.

Tema under årets forskningsdag var fra praksis til forskning – framtid, nåtid og fortid. Gratulerer til alle prisvinnerne og takk for innsatsen til alle involverte.

25.09.2019

Forsker Grand Prix: Her er forskerne som skal imponere publikum og dommere

Årets happening i forskningsformidling går av stabelen 26. september. Her er Stavanger universitetssjuehus sine stoltheter under årets Forsker Grand Prix.

Av: [Aspelund, Caroline Karlsen](#)

Foto: UiS

Miguel Borda (SUS/UiS): Hva kan vi gjøre for at færre blir demente.

Regelmessig trening bidrar til å beskytte og bygge opp hjernen. Miguel Borda vil finne ut hvorfor det er sånn. Hva skjer egentlig i kroppen – og med hjernen vår – når vi trener? Kan måling av volumet i en muskel i kjeven hjelpe oss å finne svaret? Disse spørsmålene er viktige for både Borda og de 77 000 menneskene som lever med demens i Norge i dag.

Anne Marie Gausel (SUS/UiS): Når bekkensmertene ikke går over.

Halvparten av alle gravide opplever rygg- eller bekkensmerter i svangerskapet. Og selv om de aller fleste blir bra igjen etter fødselen, er det mange kvinner som har smerter og funksjonsnedsettelse i måneder og år etter graviditeten. Anne Marie Gausel vil sette kvinnehelse på agendaen. Hun mener vi mangler kunnskap om forekomst, årsak og behandling av bekkensmerter hos gravide – og kvinner som har født.

Stig Bjønness (UiS/SUS): Fra tvang til snakkeforløp.

Pasienter på sykehus har tradisjonelt vært henvist til en passiv rolle der de må ta imot den behandlingen som fagfolka gir. Men det er i ferd med å endre seg. Pasient og helsepersonell skal nå samarbeide for å finne den beste behandlingen for hver enkelt. Personlige verdier, ønsker og behov skal tas hensyn til. Dette kalles for samvalg. Men hvordan fungerer samvalg i praksis? Og hvordan slår dette ut for ungdom med psykiske lidelser?

[Les mer om kandidatene, forskningen deres og de andre deltakerne her.](#)

Dette er FGP

På fire minutter skal de presentere forskningen sin på Stavangeren-scenen – og imponere både publikum og dommerne. Vinneren går videre til den nasjonale finalen i Stavanger 28. september.

Arrangementet er en del av Forskningsdagene 2019 – som er en nasjonal festival der alle typer forsknings- og kunnskapsbaserte institusjoner inviteres til å vise fram virksomheten sin for allmennheten.

[Mer informasjon om FGP kan du lese her.](#)

I dag markeres den internasjonale Alzheimerdagen

Hvert år den 21. september markeres dagen verden over. Alzheimers sykdom er den vanligste formen for demens. På Den internasjonale Alzheimerdagen, synliggjøres blant annet betydningen av å være åpen om sykdommen. Derfor samles organisasjoner verden over for å delta.

Av Jeanette Bjermeland Midbøe

Publisert 21.09.2019

Sist oppdatert 21.09.2019

Den internasjonale Alzheimerdagen er en viktig markering, sykdommen angår alle. De fleste av oss kjenner noen som har demens. Forskning er essensielt i arbeidet med å finne en kur og bedre livskvaliteten for personer med demens og deres pårørende.

Professor Dag Aarsland, forskningsleder SESAM

Nasjonalforeningen for folkehelsens årlige informasjons- og innsamlingskampanje arrangeres hvert år i tilknytning til Alzheimerdagen. Foreningen setter fokus på demens og samler inn penger til demensforskning og lokale aktiviteter.

SESAM - Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling og WiseAge markerer dagen sammen med Nasjonalforeningen Stavanger demensforening, ved å delta på stand på Forskningstorget i Stavanger sentrum.

I dag har over 77 000 mennesker i Norge demens, og tallet vil trolig doubles frem mot 2040. Selv om sykdommen er mest vanlig hos eldre, kan også yngre mennesker rammes. Over 350 000 mennesker er nær pårørende til en med demens. De er en viktig støtte og ressurs gjennom hele sykdomsforløpet - sykdommen angår alle.

Vansker med å orientere seg, eller å utføre hverdagslige aktiviteter er vanlige utfordringer for personer med demens. Dagliglivets gjøremål blir vanskeligere, og mange opplever endringer i humør og væremåte.

SESAM driver forskning innen utredning, behandling og oppfølging for personer med demens og deres pårørende. Senteret har også utstrakt undervisningsvirksomhet for helsepersonell og for foreninger og lag.

Fullt hus på Gladmats seniorlunsj

Flere eldre møte opp på årets Gladmat seniorlunsj på Ostehuset, Domkirkeplassen for å få god mat og underholdning.

Publisert 22.08.2019

Sist oppdatert 22.08.2019

Fra venstre Ingelin Testad, senterleder SESAM og Maren Skjelde, daglig leder i Gladmat

I samarbeid med Gladmat arrangerte SESAM og WiseAge i år også seniorlunsj. Seniorlunsj har vært et fast arrangement under Gladmat siden 2012. Vi ønsker at alle skal få en god måltidsopplevelse, og vi har derfor valgt, i sammen med Gladmat, å lage et arrangement for eldre hvor de skal få god mat og underholdning som kan hjelpe med å øke livskvaliteten. Maren Skjelde, daglig leder for Gladmat og professor Ingelin Testad, senterleder på SESAM, startet lunsjen med et felles ønske om enda mer WiseAge påvirkning i Gladmaten.

Det er et faktum at vi blir flere eldre fremover. SESAM og WiseAge vil fortsette å bidra med forskning og kompetansebygging som gjør at denne økningen blir sett på som en ressurs og som en viktig del av samfunnet, heller enn en belastning.

Professor Ingelin Testad, senterleder på SESAM.

SESAM: Her er årets praksisprisvinner

«Det går bedre og bedre dag for dag!»

Det synges, sykles, rulles og gåes på Lura bo- og aktivitetssenter om dagen. For sammen skal de nå Lofoten og tilbakelegge 476 kilometer.

Publisert 01.08.2019

Sist oppdatert 05.08.2019

Film: Marius Harlem

Hvert år deler SESAM (Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling) ut Linda Buettners praksispris til virksomheter som har gode tiltak for personer med demens. Lura bo- og aktivitetssenter er årets vinner med deres "Luradytten". Den skal inspirere til aktivitet sammen. Målet er at de sammen skal gå 476 kilometer - som tilsvarer strekningen fra Tromsø til Bodø. Noen gjør det på sykkel, andre i rullestol og noen andre igjen går. Alt teller.

– Det betyr mye at vi gjør dette sammen, sier de på bo- og aktivitetssenteret.

– De får både trening og sosial samvær. Og ikke minst er personalet sammen.

– Jeg synes det er veldig kjekt å sykle og se ting på veien, sier en av beboerne, som sykler med hendene på en maskin mens hun ser veien digitalt på en stor skjerm foran seg og synger i vei.

– Du kan ta det med ro eller sykle fort eller så kan du bare nyte, sier hun og fortsetter så treffende på sangen:

"Så syng med velbehag. Det går bedre og bedre dag for dag!"

Skatteboksen

Flere år på rad har SESAM kåret en praksisprisvinner som gjør gode tiltak for personer med demens. Alle tiltakene som er sendt inn, og flere tiltak fra England, er nå samlet i boka "Skattekisten" – der alle som vil kan lese om disse gode, enkle og kreative aktivitetene for eldre som skaper god livskvalitet og helse.

Hovedtemaene for praksistiltakene er sosiale aktiviteter, personsentrert omsorg, ivaretagelse av identitet, kartlegging av individuelle interesser og organisering av gjenkjennbare aktiviteter, og gjøre seg kjent med den enkeltes livshistorie som utgangspunkt for planlegging og tilrettelegging av meningsfulle aktiviteter. Planen er å oppdatere årlig med nye praksistiltak, slik at det blir et levende dokument.

Skattekisten

Vellykket WiseAge-festival og SESAM-konferanse

Denne våren har også WiseAge-festivalen vært arrangert. Det er SESAM som står bak dette.

Det var andre gang WiseAge-festivalen gikk av stabelen. Mandag 20. mai på WiseAge-festivalen var det flere foredrag som var åpne for publikum. Chris Pedersen, konsernsjef i Kronen Hotels, fortalte om samarbeidsprosjektet de har med SESAM om å bli et demensvennlig hotell. Professor Dag Årsland, forskningssjef på SESAM, presenterte PROTECT - platform for research online investigating cognition and genetics in ageing som skal starte i Norge i slutten av 2019. Målet med forskningen er å undersøke symptomer og hvorfor noen utvikler demens.

Videre presenterte Joel Anderson, fra University of Tennessee, sin nye forskningsstudie hvor han bruker sosiale medier til å samle inn data om personer med demens og pårørende. Også fra University of Tennessee kom professor Ruth Lopez som holdt et spennende foredrag om stigma og demens.

I tillegg gikk en helt egen WiseAge-fest av stabelen - som var åpent for alle, der det både var faglig innhold, tapas og underholdning.

På tirsdagen under WiseAge-festivalen var det duket for internasjonal forskningsdag - der professor Ingelin Testad, senterleder på SESAM, professor Dag Årsland ved King's College London og professor Clive Ballard fra University of Exeter presentere forskningsnytt innen eldremedisin.

På den årlige SESAM-konferansen var det innlegg fra blant annet Øyvind Kirkevold, Bettina Husebø, Bjørn Lichtwarck, Halvor Næss, Torgeir Gilde Lid, Ingelin Testad og Dag Årslund. Noen av temaene som ble tatt opp var demens, nyere forskning, KOSMOS-studien, eldre og rus med mer.

SESAM gratulerer Irene Røen med doktorgraden

28. mars 2019 forsvarte Irene Røen avhandlingen “Pathways through care - organizational-, staff- and patient characteristics, person centred care, and its association with quality of life in Norwegian nursing homes” og disputerte dermed for graden philosophia doctor (ph.d.) ved det medisinske fakultetet, Universitetet i Oslo.

Publisert 25.06.2019

Sist oppdatert 25.06.2019

Foto: Sykehuset Innlandet

PhD prosjektet har vært en del av et 3-årig program for bedret kunnskap om demenssykdom og samfunnsøkonomi, kalt Resource use and disease course in Dementia (REDIC). Hovedmål i PhD studien var å kartlegge i hvilken grad organisatoriske forhold i sykehjem og individuelle forhold hos pasienter med demens, påvirker deres sykdomsforløp, samt å beskrive pasientkarakteristika ved innleggelse i sykehjem, kategorisere sykehjemsenheter ut fra organisatoriske variabler, beskrive sykdomsforløp og analysere sammenheng med organisatoriske variabler ved sykehjemmet. 48 sykehjem deltok i studien. Prosjektet ledes av Forskningscenter for aldersrelatert funksjonssvikt og sykdom ved Sykehuset Innlandet HF, partnere er Universitetet i Oslo, Akershus Universitetssykehus og SESAM.

Hovedveileder har vært: PhD Sverre Bergh, Sykehuset Innlandet og Nasjonal kompetansetjeneste for Aldring og Helse

Medveiledere har vært:

Professor Øyvind Kirkevold, NTNU, Sykehuset Innlandet og Nasjonal

SESAM gratulerer Audun Osland Vik-Mo med doktorgraden

14. juni 2019 forsvarte Audun Osland Vik-Mo avhandlingen “Neuropsychiatric symptoms in dementia: long-term course and neuropathology” og disputerte dermed for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Klinisk institutt 2, Universitetet i Bergen

Publisert 25.06.2019

Sist oppdatert 28.06.2019

Fra venstre: Leder av disputasen, Dennis Nilsen (UiB), Førsteamanuensis Bjarte Stubhaug (UiB), doktorand Audun Osland Vik-Mo, 1. opponent Professor Gill Livingstone (University College London) og 2. opponent Ph.D. Karin Persson (Nasjonal kompetasetjeneste for Aldring og helse). Foto: Karoline Testad/SESAM

Vik-Mo er spesialist i psykiatri og har vært PhD-stipendiat ved Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling – SESAM og Universitetet i Bergen. I tillegg jobber han som overlege klinikk psykisk helsevern voksne, Avdeling alderspsykiatri ved Stavanger universitetssjukehus. Etter endt disputas fortsetter Vik-Mo å forske videre i 50% postdoktorstilling finansiert av Helse Vest på temaet «Deciphering the mechanisms of neuropsychiatric symptoms in people with dementia».

Vik-Mo har brukt data fra Demensstudien på Vestlandet (DemVest), som er en prospektiv klinisk-patologisk kohortundersøkelse av demens i tidlig fase på Vestlandet med hovedvekt på demens med Lewy-legemer. Studien er anerkjent takket være god diagnostikk og langvarig oppfølging. DemVest-studien har rekruttert

pasienter fra Stavanger, Haugesund og Bergen mellom 2005 – 2008 og totalt 223 pasienter med demens har vært fulgt i inntil 12 år.

Hensikten med studien var å undersøke hvordan nevropsykiatriske symptomer ved demens utvikler seg gjennom sykdommen. Nevropsykiatriske symptomer er en samlebetegnelse for atferdsmessige- og psykologiske symptomer ved demens og inkluderer symptomer som angst, depresjon, hallusinasjoner, vrangforestillinger, aggresjon, avvikende motorisk atferd, apati eller endringer i appetitt og søvnmønster. I tillegg til å undersøke underliggende årsaker for de mest alvorlige symptomene.

Funnene fra studien viser at selv pasienter med mild demens har alvorlige nevropsykiatriske symptomer. Andelen som har alvorlige grad av symptomer (1 av 5) holder seg ganske stabilt gjennom demensutviklingen. De fleste pasienter har episodiske symptomer, og det gjev en god naturlig prognose over lang tid, men også stor risiko for tilbakefall. Pasienter med Lewy-legemedemens har mer symptom tidlig, men dette utlikner seg over tid. Pasienter med Alzheimers sykdom har mer vedvarende og alvorlige symptom, spesielt de med blanding av vrangforestillinger, vandring og aggresjon. 6 av 10 demenspasienter ha gjentatte psykotiske symptom, noe som er mer enn tidligere antatt. Et nytt funn var også at alvorlige og stabile psykosesymptom i Alzheimers sykdom var assosiert med en særskilte blodåreskade kalla cerebral amyloid angiopati.

Avhandlingen viser at god diagnostikk og strukturert utredning av psykiatriske symptomer er viktig for å kunne gi en god og individualisert behandling i av personer med demens. Funnene baner vei for betre behandlingsstudia for nevropsykiatriske symptom ved demens.

Fakta om nevropsykiatriske symptomer:

- **Nevropsykiatriske symptomer er en samlebetegnelse for atferdsmessige- og psykologiske symptomer ved demens og inkluderer symptomer som angst, depresjon, hallusinasjoner, vrangforestillinger, aggresjon, avvikende motorisk atferd, apati eller endringer i appetitt og søvnmønster**
- **Nevropsykiatriske symptomer er tett forbundet til sykeheimsinnlegging og ressursbruk**
- **Det finnes ingen effektiv medikamentell behandling, og miljøtiltak er ofte ressurskrevende**
- **Utvikling av behandling har vært vanskelig på grunn av manglende bakgrunnskunnskap om symptomene**

Hovedveileder har vært: Professor Dag Årsland, forskningssjef på SESAM

Medveileder har vært: Professor Vidar M. Steen, Universitetet i Bergen

90% seminar på SESAM for Arnt Egil Ydstebø

11. juni 2019 avholdt SESAM 90% seminar for PhD-stipendiat Arnt Egil Ydstebø.

Publisert 13.06.2019

Sist oppdatert 24.06.2019

Bilde av Arnt Egil Ydstebø

Et 90% seminar avholdes mot slutten av ph.d.-løpet før kandidaten innleverer sin avhandling til bedømmelse. Seminaret består av en samtale mellom kandidat og kommentator som har som oppgave å vurdere og gi kritiske og konstruktive synspunkter på avhandlingsarbeidet. Formålet er å gi kandidaten muligheter til å forbedre arbeidet i slutfasen og å forberede seg til disputas.

Arrangementet er i hovedsak offentlig og flere forskere fra Stavanger universitetssjukehus og Stavanger kommune hadde møtt opp for å få det med seg.

Kommentator var Michaela D. Gjerstad, Nevrologisk avdeling og Nasjonalt kompetansesenter for bevegelighetsforstyrrelser (NKB), Stavanger universitetssjukehus. Tittel på Ydstebø sin avhandling: "Home dwelling persons with dementia. The impact of individual and organizational factors on the use of health resources and quality of life."

Auka brukarmedverknad i helseforsking

Brukarane har fått ei langt sterkare medverknad i forskinga i spesialisthelsetenesta, viser "Nasjonal rapport om forsking og innovasjon i spesialisthelsetjenesten i 2018".

Publisert 22.05.2019

Administrerende direktør, Lars Vorland i Helse Nord RHF, overrekkjer rapporten til statssekretær Anne Grethe Erlandsen i Helse- og omsorgsdepartementet. Foto: Helse Sør-Øst

I 2018 gjekk 68 prosent av prosjekta som blir finansiert av dei regionale helseføretaka til prosjekt der brukarane deltek. Det er ei tredobling frå 20 prosent brukardeltaking i 2014.

[Les rapporten "Forsking og innovasjon til pasientens beste" \(PDF\)](#)

Rapporten presenterer 18 aktuelle forskingsprosjekt frå spesialisthelsetenesta i Noreg, saman med nøkkeltal for forsking i spesialisthelsetjenesta. Tre av desse er frå Helse Bergen, eitt frå Helse Stavanger. Les dei fire sakene i botnen av denne saka.

Demokratisering av forskninga

Formålet med brukarmedverknad er å betre kvalitet og relevans i forskinga. Brukarmedverkna inneber ei demokratisering av helseforskinga, og kan bidra til at perspektiva, behova og erfaringane til brukarane blir reflekterte i forskinga.

Brukarmedverknad i forsking skal gi meirverdi for forskinga gjennom involvering av brukarar i forskingsarbeidet, som rådgivarar og samarbeidspartar. Brukarar kan delta i workshops, referansegrupper, forskingsnettverk eller direkte i forskingsgrupper. Brukarmedverknad i forskingsprosjekt kan skje i alle hovudfasane av eit prosjekt: Planlegging, gjennomføring og avslutning.

Mest til kreft

Prosjekt relatert til kreft har dei siste åra fått største delen av forskingsmidlane som blir tildelt av dei regionale helseføretaka. Årets rapport presenterer fleire prosjekt knytte til ulike sider av kreftsjukdommar og kreftbehandling. Heilt nye

forskningsområde er også komne til i helseføretaka. Dette er illustrert med tema som maskinell læring, kunstig intelligens og persontilpassa medisin.

Viktig aktivitet

– Rapporten synleggjer for alle kor stor og viktig innsats som blir lagt ned for pasientane. De flyttar grenser for kva som er mogleg og utarbeider viktige verktøy til bruk i pasientbehandlninga, sa statssekretær Anne Grethe Erlandsen, då ho tok imot rapporten. Det var administrerande direktør, Lars Vorland i Helse Nord RHF, som overrakte han på eit seminar i regi av dei regionale helseføretaka på Universitetssykehuset Nord-Norge i Tromsø.

– Fremtidias pasientbehandling blir kontinuerleg utvikla gjennom auka kunnskap. Derfor har vi ønskt oss endå meir klinisk forskning, mer forskning på korleis tenestene kan utvikle seg og større brukarmedverknad for å treffe endå betre med problemstillingane. Vi ønskjer også større tilgang til resultata for å sikre at vi er i kontinuerleg læring, sa Erlandsen.

Stor spennvidde

– Rapporten viser at forskinga er like mangfoldig som behandlingstilbodet, sa Lars Vorland då han overleverte rapporten.

–Tematisk er spennvidda stor, frå fødsel til kreftbehandling ved livets slutt. Det blir også lagt vekt på innovative løysingar, både ved tenesteinnovasjon, der vi bruker ny teknologi og utvikling av nye produkt. Pasienten og pårørande blir sett i sentrum i fleire prosjekt. Respekt for pasientens autonomi er viktig, så vel i behandlingssituasjonen som i forskingsverksemda.

– Brukarmedverknad kjem tydeleg fram i fleire av prosjekta, sa Vorland. – Forskinga blir med bidragas frå brukarane endå meir aktuell og nyttig for pasientar, pårørande – og for samfunnet.

Aktuelle nøkkeltal om forskning

Rapporten omfattar også nasjonale nøkkeltal for forskingsproduksjon, forskning på fagområde, internasjonal finansiering og samarbeid med næringsliv og typer forskning, brukarmedverknad, forskningsetikk, publiserande forskarar og innovasjon.

Fire Helse Vest-prosjekt

Helse Vest er presentert med Fire prosjekt i rapporten:

[Demensskole øker livskvaliteten \(Helse Stavanger\)](#) Forskningsstudien utgår frå Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling (SESAM), Stavanger universitetssjukehus. Forskinga har pågått i Stavanger, Oslo, Harstad/Kvæfjord og Bodø, og er blitt gjennomført i tett samarbeid med Nasjonalforeningen for folkehelsen i Rogaland og Nasjonalforeningen Stavanger demensforening.

[Gir håp til pasienter med autoimmune sykdommer \(Helse Bergen\)](#)

Prosjektet har ei breitt samansett og tverrfagleg forskingsgruppe med forskarar frå Haukeland universitetssjukehus og Universitetet i Bergen, i tillegg til eit stort nettverk av regionale, nasjonale og internasjonale samarbeidspartar.

[Alt som piper er ikke astma \(Helse Bergen\)](#)

Prosjektet utgår fra EILO-gruppa, som er eit langvarig samarbeid mellom Barne- og ungdomsklinikken og Klinikk for hode-hals ved Haukeland universitetssjukehus, og består av 19 personar frå ulike disiplinar. Gruppa har ein sentral internasjonal posisjon og leiande rolle innanfor fagfeltet.

[Høyt blodtrykk mer skadelig for hjertet \(Helse Bergen\)](#)

Prosjektet utgår frå forskingsgruppa Bergen Hypertensjon og hjartedynamikk ved Hjarateavdelinga, Haukeland universitetssjukehus. Prosjektet starta opp i 2012 med Universitetet i Bergen, Haukeland universitetssjukehus, Universitetet i Tromsø, Norges Arktiske Universitet og Federico II Universitetet i Napoli, Italia, som partnerar. Frå 2015 har Charité Universitetet også vore partner.

[Fleire rapportar kan du lese på vår forskingsside](#)

Demensskole øker livskvaliteten

Hva skal til for at personer med demens kan leve best mulig med sykdommen? Å sette seg på skolebenken kan ha god effekt, viser en studie ved Stavanger universitetssjukehus.

Av Ingrid Aukland. Foto: Marius Harlem og Svein Lunde

Publisert 22.05.2019

Å få en demensdiagnose er en stor påkjenning for den som rammes. Sykdommen kan ikke helbredes og den forverres som regel over tid. Også de pårørende opplever en stor belastning.

– For å kunne bidra til at personer med demens får et godt liv må vi vite noe om hva som påvirker livskvaliteten. Vi ønsker at den som får sykdommen, selv skal mestre hverdagen og kunne bo hjemme så lenge som mulig, sier Ingelin Testad.

Testad er forsker og senterleder ved Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling (SESAM) ved Stavanger universitetssjukehus (SUS).

Forsker og leder ved Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling (SESAM) ved Stavanger universitetssjukehus, Ingelin Testad (t.h.) og stipendiat Martine Kajander

Personen med demens i førersetet

I takt med at vi lever stadig lengre, stiger antallet som rammes av demens hvert år. I Norge i dag lever mellom 80 000 og 100 000 personer med demens, og antallet vil øke med økende antall eldre. Om vi ikke finner en kur, vil antallet personer med demens mer enn dobles fram til 2050, ifølge Folkehelseinstituttet.

Dette vil gi store utfordringer også for helse- og omsorgstjenesten og samfunnet for øvrig. Noe av kjernen, mener Testad, er å finne ut mer om hvordan personer med demens mestrer hverdagen.

I forskningsstudien «Mestring og muligheter for personer med demens – Demensskolen» undersøker man om et undervisningsopplegg for personer med demens i tidlig fase og fortsatt bor hjemme, kan bidra til økt livskvalitet og at de får bo hjemme lengst mulig.

– I lang tid har det vært få tilbud og lite forskning på personen som selv har fått sykdommen, det har derimot vært de pårørende som har fått informasjon og tilbud om pårørendeskole. Demensskolen bidrar til økt kompetanse hos personen som selv har fått demens, sier Testad.

Demensskolen er en brukerskole, hvor personer med demens i tidlig fase får et sted å møte andre i samme situasjon, mottar kunnskap og informasjon om demens, samt nyttige råd og tips i en endret livssituasjon.

Behov for informasjon

Til nå har over 100 personer gjennomført Demensskolen. Gjennomsnittsalderen er 77 år, og det er omtrent like mange kvinner som menn som har deltatt.

– Vi ser at personer med demens i tidlig fase ofte har et stort informasjonsbehov. Å få lære mer om sykdommen og hvordan man kan få det bedre i hverdagslivet er til stor hjelp for mange, sier Martine Kajander.

Kajander er stipendiat ved SESAM og observerer gruppene fra uke 1 til uke 12 for å studere prosessen deltakerne går igjennom, som en del av sin doktorgradsstudie. Dette prosjektet er støttet av ExtraStiftelsen Helse og Rehabilitering gjennom Nasjonalforeningen for folkehelsen.

Undervisning ved Demensskolen i Harstad. Bakerst i bildet er kurslederne Irene Hagen (t.v.) og Marit Kristiansen.

”Det går virkelig an å lære hele livet!”

Deltaker ved Demensskolen

I Demensplan 2020 kan vi lese at det å leve med demens kan føre til mange opplevelser av nederlag og tap. Opplevelsen av å ikke få ting til, at hverdagslige gjøremål blir for vanskelige og å bli avhengig av hjelp fra andre, påvirker livskvaliteten. Mange som har demens isolerer seg og er ensomme. Men flere gir også uttrykk for at det er svært positivt å oppleve at en fortsatt duger til noe, og ha gjøremål som er engasjerende og lystbetonte.

Sosialt samvær gir trygghet

Intervjuer med deltakere og pårørende etter de har gått på Demensskolen, viser at Demensskolen kan være et viktig verktøy.

– For mange kan tiden etter å ha fått en demensdiagnose oppleves som et sort hull - fordi det er ingen eller få tilbud og ingen kur. Vi tror at Demensskolen har potensiale til å kunne fylle dette hullet, sier Kajander.

”Det har vært godt å komme hit og se at det er andre som har det sånn. Et trygt sted å snakke”

Deltaker ved Demensskolen

Kajander forteller at det å komme sammen med personer i samme situasjon gir verdifull sosial støtte, og kan bidra til å lette prosessen med å akseptere diagnosen.

Demensskolen bidrar også til å legge til rette for kommunikasjon mellom deltaker og pårørende. Hensikten er at pårørende og kursdeltaker sammen skal repetere og følge opp de aktiviteter deltakeren har satt seg som mål.

– Alle deltakere får utdelt en perm som inneholder temaene som gjennomgås på Demensskolen. Den blir et viktig verktøy i samspillet mellom den som har demens og pårørende, sier Kajander.

Demensskolen var et av tilbudene Helsedirektoratet anbefalte at kommunene skulle bruke i den systematiske oppfølgingen av personer med demens, gjennom Demensplan 2020. Gjennom kurs, opplæring og forskning har SESAM vært en drivkraft i den nasjonale spredningen av Demensskolen. Demensskolen er allerede innført i over 20 norske kommuner.

Demensskolen ut i verden

SESAM fikk nylig prosjektstøtte fra EUs fellesprogram for nevrogenerativ sykdomsforskning (JPND) til studien Self-management and HeAlth Promotion in early-stage dementia with E-learning for carers - A randomised controlled trial (SHAPE).

I et internasjonalt samarbeid med forskere fra Exeter University og London City College i England, University of New South Wales i Australia og Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse, utvides nå konseptet og inkluderer helsefremmende tiltak og mestring kombinert med e-læring for familien.

Fakta

For å delta på Demensskolen må man være over 65 år, bo hjemme og ha påvist demens i tidlig fase.

Forskningsstudien ledes av Ingelin Testad, leder ved Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling (SESAM), Stavanger universitetssjukehus.

Forskningen har pågått i Stavanger, Oslo, Harstad/Kvæfjord og Bodø.

Prosjektet har blitt gjennomført i tett samarbeid med Nasjonalforeningen for folkehelsen i Rogaland og Nasjonalforeningen Stavanger demensforening

Publikasjoner:

- Testad, I., Meling, M., Vagle, V., Torsvik, A., Frøiland, C.T., Kajander, M. & Gjesten, M.T. (2016). Mestring og muligheter for personer med demens - 12-ukers kurs for personer med demens i tidlig fase. *Demens & alderspsykiatri*, 20(1), 30-32.
- Testad et al. (2019) Health Promotion for people with early-stage dementia: A quasi-experimental study. *Journal of the American Geriatrics Society* [under submission]

20.05.2019

WiseAge-festival: Åpne foredrag for alle

Fra 20. til 24. mai går WiseAge-festivalen av stabelen - der både fagpersoner og publikum samles og møter verdensledende forskere innen eldremedisin. I år frir også festivalen til alle og arrangerer åpne foredrag.

Av: [Klingenberg, Mirjam Helene Pletanek](#)

Foto: [Lunde, Svein Gabrielsen](#)

Ingelin Testad, professor og senterleder for SESAM (til venstre) og Ane Haugland, spesialkonsulent ved SESAM, er to av dem som står bak WiseAge-festivalen.

De neste 30 årene vil antall eldre over 65 år mer enn doubles, og eldre over 80 bli tre ganger så mange som i dag. Hvert fjerde sekund rammes noen av demens, og antallet vil øke i årene framover. For å skape et aldersvennlig samfunn, må vi finne nye måter å jobbe på. Derfor er WiseAge-festivalen så viktig. Det er SESAM, Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling, som står bak festivalen.

– For første gang er det åpne og gratis foredrag for alle – ikke bare fagfolk. Her kan du høre verdensledende forskere innen eldremedisin på den internasjonale forskningsdagen vår. Der er plenumsforedragene åpent for publikum, mens nettverksmøtet etterpå er for inviterte forskere, sier Ingelin Testad, senterleder for SESAM. Dette er andre året at WiseAge-festivalen arrangeres.

Involverer eldre i forskningen

WiseAge er en plattform for brukermedvirkning og samfunnsengasjement, og jobber med å involvere eldre i forskning og kunnskapsutvikling. WiseAge har et eget brukerråd og erfaringspanel, som er involvert i forskningen på SESAM og består av vanlige mennesker over 65 år. I tillegg deltar flere WiseAge-medlemmer i forskningen på SESAM.

– Vi ønsker ikke å forske på eldre, men med eldre, fortsetter Testad.

Arrangerer egen fest på kvelden

I år blir det en egen WiseAge-fest mandag ettermiddag. Anne-Cecilie Kaltenborn, administrerende direktør i Næringslivets hovedorganisasjon og medlem i Råd for et aldersvennlig Norge, kommer for å innlede festen. Hun møter til debatt med Tora Aarsland, leder i den norske UNESCO-kommisjonen og tidligere statsråd.

– Dette blir et høydepunkt. Forskning og kompetanseutvikling innen eldremedisin er den røde tråden i alt arbeidet på SESAM og i WiseAge, og jeg ser frem til å presentere noe av forskningen vår. I en stadig aldrende befolkning er det mange viktige verdispørsmål. Vi lever for eksempel lenger - hva gjør vi med denne tiden? Er menneskeverd knyttet til funksjon? Det mener vi ikke på SESAM, og det er et av mange spørsmål som blir adressert i arbeidet vårt med et verdidokument, som Arnfinn Fiskå leder og vil presentere fra, sier Testad.

Suksesshistorier samles ett sted

Det blir også en egen publikumskveld torsdag 23. mai. I tillegg lanseres Skattekisten som et nytt konsept i år.

– Hvert år deler vi ut Linda Buettners praksispris. Alle bidragene som er kommet inn gjennom årene, er samlet i en egen bok - sammen med gode praksistiltak fra sykehjem i London. Skattekisten skal være et levende dokument med gode, enkle, nære, kreative, nye og personsentrerte aktiviteter og kan leses av alle, avslutter senterlederen.

Opprettet: 20.05.2019 08:39 av [Klingenberg, Mirjam Helene Pletanek](#)

Sist endret: 20.05.2019 13:24 av [Klingenberg, Mirjam Helene Pletanek](#)

EU-millioner til internasjonal omsorgsforskning

Internasjonal helsefaglig forskning ledet av Stavanger universitetssjukehus skal bidra til at personer med demens kan leve godt så lenge som mulig. Med prestisjefull millionstøtte fra EU tas Demensskolen nå ut i verden.

Av Ingrid Aukland. Foto: Svein Lunde, SUS. Publisert 04.01.2019

Sist oppdatert 07.01.2019

Fra venstre: Seniorrådgiver og kursleder ved Demensskolen Vigdis Vagle, senterleder ved SESAM og forsker Ingelin Testad, administrerende direktør Inger Cathrine Bryne, klinikkssjef Helle Schøyen og avdelingsleder Karin Smedvig.

– Det er svært gledelig at det bevilges midler til omsorgsforskning for personer med demens i denne størrelsesorden. Det betyr mye for våre pasienter og for oss som universitetssykehus. Nå kan vi videreutvikle det gode arbeidet vi allerede gjør på demensforskning, det setter vi stor pris på, sier Inger Cathrine Bryne, administrerende direktør ved Stavanger universitetssykehus.

Bryne mener at dette først og fremst sier noe om det sterke fag- og forskningsmiljøet på Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling (SESAM). Det er et forskningsmiljø med stor anerkjennelse også internasjonalt.

Demensskolen utvides

Koordinator for prosjektet Ingelin Testad, forsker og senterleder ved SESAM, er takknemlig og glad for å kunne ta Demensskolen ut i verden.

– Demensskolen har vi jobbet med i ti år, og den har blitt spredt nasjonalt gjennom Helsedirektoratets arbeid med [Demensplan 2020](#). I et internasjonalt samarbeid utvider vi nå konseptet og inkluderer helsefremmende tiltak og mestring kombinert med e-læring for familien, forklarer Testad.

Vi skal undersøke om dette kan gi økt livskvalitet, er kostnadseffektivt og om det gir utsettelse av innleggelse i sykehjem for personer med demens.

Ingelin Testad, leder ved SESAM og koordinator for prosjektet

Sammen med forskere fra Exeter University og London City College i England, University of New South Wales i Australia og Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse, får forskere ved SUS nå muligheten til å ta arbeidet med Demensskolen

flere steg videre. Studien skal deretter gjentas i Slovenia og Østerrike for å sikre at det kan overføres til og tas i bruk i flere land.

Personer med demens i hovedrollen

Rundt 50 millioner mennesker i verden rammes av demens i 2018. Dette tallet vil stige til 152 millioner innen 2050.

– Vi ønsker at den som får sykdommen skal mestre hverdagen og bo hjemme så lenge som mulig. De pårørende er viktige, men det er personer med demens som skal sitte i førersetet, sier Testad.

Og nettopp brukerperspektivet er en viktig grunn til at dette prosjektet gikk til topps.

– Dette har vi arbeidet systematisk med helt siden oppstarten. Det handler om å få kunnskap om hva det innebærer å ha demens, slik at man klarer å ta de viktige valgene i livet, sier Testad.

Om EU-midlene

Pengestøtten kommer fra EUs fellesprogram for nevrogenerativ sykdomsforskning (JPND). Parkinsons, Alzheimers og Huntingtons er eksempler på nevrogenerativ sykdom, og ifølge JPND Research utgjør demens den aller største sykdomsbelastningen.

EU-finansiering regnes som den mest prestisjefulle forskningsfinansieringen en forsker eller forskergruppe kan oppnå. Det er stor konkurranse om midlene, og det stilles derfor store krav til kvaliteten på søknadene.

Fakta

- Pengestøtten kommer på nærmere 30 millioner kroner.
- Dette er det første EU-prosjektet hvor SUS har koordinatoransvar.
- Prosjektet heter SHAPE: Self-management and HeAlth Promotion in early-stage dementia with E-learning for carers - A randomised controlled trial.
- Målet med EU-midlene er møte de voksende utfordringene som følge av nevrodegenerative sykdommer i den eldre befolkningen ved å føre sammen forskere, forskningsresultater og nasjonale finansieringsorganer.
- Nevrodegenerativ sykdom er en paraplybetegnelse for flere tilstander som primært påvirker nervecellene i hjernen. Eksempler er Parkinsons, Alzheimers og Huntingtons sykdom. Man ønsker å finne årsakene til, utvikle behandlinger for og å finne fram til gode måter å ta vare på syke personer.

Les mer

[Demensskolen - meld deg på kurs](#)
[Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling \(SESAM\)](#)

SESAM arrangerer forskerskole for brukere

Publisert 11.03.2019

Sist oppdatert 11.03.2019

Den 15. mars arrangerer SESAM igjen forskerskole for brukere i regi av WiseAge, SESAM sin plattform for brukermedvirkning og samfunnsengasjement. På programmet står blant annet grunnleggende forskningsmetodikk og forskningsetikk - med innlegg fra både forskningsleder og senterleder på SESAM, Dag Årsland og Ingelin Testad, og Inger Hjørdis Bleskestad, forskningssjef i forskningsavdelingen på Stavanger universitetssjukehus.

På forskerskolen vil det komme brukere fra WiseAge, helsepersonell fra FOKUS (forskningsnettverk for sykehjem i Stavanger) og seniorrådgivere ved SESAM. SESAMs forskerskole for brukere er et viktig tiltak for å skolere brukerne våre slik at de kan ta en mer aktiv rolle i forskningen som blir gjort på SESAM. Det er planlagt å arrangere forskerskole for brukere årlig, og i tillegg ha fordypningskurs ved behov.

Bilde fra SESAMs forskerskole for brukere i 2018

[Du kan lese mer om WiseAge her](#)

Markering på SESAM av Ellen Svendsbø sin doktorgrad

Publisert 21.03.2019

Sist oppdatert 21.03.2019

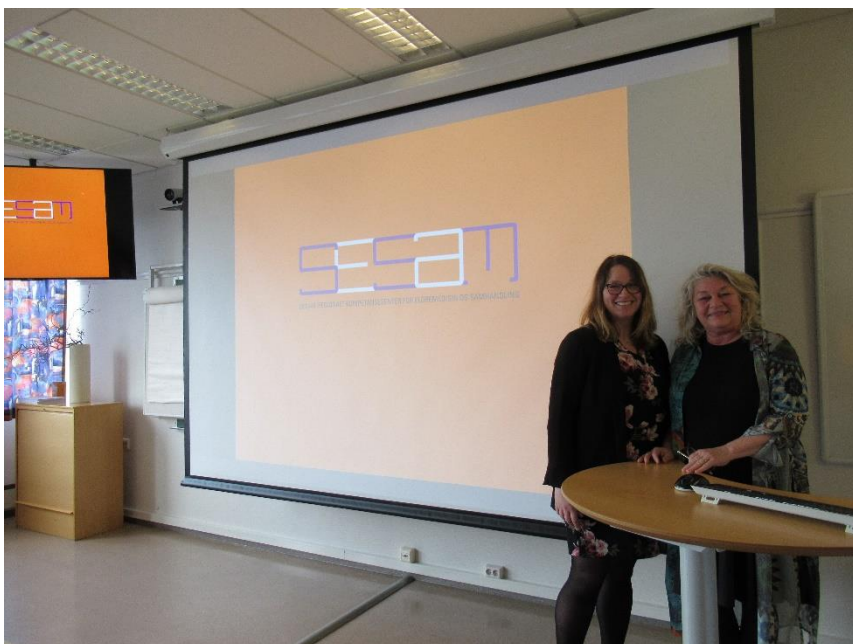
Ellen Johanne Svendsbø disputerte i oktober for PhD-graden ved Karolinska Institutet i Stockholm med avhandlingen: "Carers to people with Lewy Body dementia and Alzheimer's Disease, Experiences and coping strategies."

Ellen Svendsbø

Ellen er utdannet sykepleier, førsteamanuensis ved Høgskolen på Vestlandet og medlem av Athena, SESAMs helsefaglige forskningsgruppe.

14. mars var det duket for stor markering på SESAM – Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling, først med en presentasjon av avhandlingen etterfulgt av en mottakelse.

Ellen Svendsbø og Ingelin Testad på presentasjonen av avhandlingen til Ellen

Hensikten med doktorgraden var å undersøke og beskrive erfaringer og utfordringer hos pårørende til personer med ulike demenssykdommer, hovedsakelig Alzheimers sykdom (AD) og Lewy Body Demens (LBD), samt hvordan deres pårørende mestrer sin situasjon. Hovedveileder har vært forskningsleder ved SESAM, professor Dag Årsland, biveiledere er MD PhD Arvid Rongve (Helse Fonna/UiB), Senterleder ved SESAM professor Ingelin Testad, Med. Dr. Ewa Stenwall (Karolinska Institutet) og PhD Anne Corbett (University of Exeter).

Avhandlingen viser at pårørende til personer med Lewy body demens beskriver høyt nivå av pårørendestress allerede i tidlig stadiet av sykdommen, og belastningen holder seg relativt stabil gjennom sykdommen. For pårørende til personer med Alzheimers sykdom økte opplevelsen av stress i en treårs periode. Ved flytting til sykehjem eller omsorgsbolig sank pårørendestress for pårørende til personer med Lewy body demens. Mestringsstrategier var et viktig fokus for å redusere pårørende stress.

Basert på avhandlingen planlegger SESAM og Ellen en ny studie for å utvikle diagnosespesifikke kurs som blant annet vil inneholde håndteringsstrategier for pårørende til personer med ulike typer demens.

Hva er Alzheimers sykdom og Lewy body demens

Lewy body demens: symptomene varierer mye. Hukommelsesproblemer, mestringsvikt og språkproblemer, langsomme bevegelser, skjelvinger, og stivhet i kroppen.

Alzheimers demens: hukommelsesproblemer, mestringsvikt og språkproblemer.

Du kan lese mer om de ulike typene demens her:

<https://nasjonalforeningen.no/demens/ulike-typer-demens/>

Disputas: Velferdsteknologi for eldre

Martha Therese Gjestsen disputerer tirsdag 2. april for ph.d.-graden ved Universitetet i Stavanger med avhandlingen: "Informing an assistive living technology intervention to prevent hospitalisation for home-dwelling older persons".

Publisert 27.03.2019

Sist oppdatert 27.03.2019

Martha Therese Gjestsen

Martha Therese Gjestsen disputerer for ph.d.-graden i helse og medisin ved Universitetet i Stavanger 2. april 2019. Hun har forsket på hvordan velferdsteknologi kan brukes for å forebygge sykehusinnleggelser for eldre som bor hjemme.

Hennes forskning har identifisert aktuelle pasientgrupper der innleggelse til sykehus muligens kan forebygges, samt potensielle teknologiske løsninger som kan tas i bruk i denne sammenheng.

Videre viste studien at helsepersonell i hjemmesykepleien var positive til å ta i bruk velferdsteknologi, så lenge det var til hjelp i det deres daglige arbeid. Det var imidlertid en del usikkerhetsmomenter og manglende teknologisk infrastruktur som gjorde at velferdsteknologi ikke var implementert og integrert i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Aktuelle pasientgrupper ble identifisert ved å kartlegge innleggelser til sykehus i en ett-års periode for hjemmeboende eldre som har hjemmesykepleie i en kommune. Videre intervjuet hun ledere i kommunen og helsepersonell i hjemmebaserte tjenester for å identifisere aktuelle pasientgrupper og potensielle teknologiske løsninger. Intervjuene ble også brukt for å beskrive faktorer som er sentrale i forbindelse med implementering av velferdsteknologi i kommunen.

Studien framhever hvor viktig det er at bruk av velferdsteknologi må være drevet av faktiske behov. Det er helt sentralt å ha en definert målgruppe for en velferdsteknologisk løsning, samt at helsepersonell opplever velferdsteknologi som nyttig i sitt arbeid. Studien var en del av et større prosjekt som heter Implementering av velferdsteknologi i kommuner og ble ledet av NORCE.

Martha Therese Gjestsen (42) er kreftsykepleier. Hun har en master i helsevitenskap ved UiS, og jobber som forskningskoordinator ved Senter for eldremedisin og samhandling (SESAM) på Stavanger universitetssjukehus.

Prøveforelesning

Oppgitt emne: "Hvilken evidens fins i dag for at velferdsteknologi kan redusere risiko for sykehusinnleggelse blant eldre som mottar pleie og omsorg i eget hjem?"

Tid: 02.04.2019 kl. 09.00.

Sted: Stavanger universitetssjukehus, Aulaen, 2. etg. Sydbygg

Disputas

Tid: 02.04.2019 kl. 11.00

Sted: Stavanger universitetssjukehus, Aulaen, 2. etg. Sydbygg

Kontaktperson

Martha Therese Gjestsen

Tlf: 92805525

Epost: martha.therese.gjestsen@sus.no

Bedømmelseskomité

1. Professor emeritus Henning Boje Andersen, Danmarks Tekniske Universitet

2. Dr. polit. / seniorforsker Solveig Osborg Ose, SINTEF

3. Professor emerita Bjørg Karlsen, Universitetet i Stavanger (administrator)

Hovedveileder: Professor Ingelin Testad, University of Exeter, Storbritannia

Medveiledere: Professor Siri Wiig, Universitetet i Stavanger, professor Kolbjørn K.

Brønnick, Universitetet i Stavanger

Leder av disputasen: Prodekan for forskning Henriette Thune, Det

helsevitenskapelige fakultet, Universitetet i Stavanger

Både disputas og prøveforelesning er åpne for interesserte!

Ingelin Testad er ny professor

Ingelin Testad, forsker og senterleder ved Regionalt kompetansesenter for eldremedisin og samhandling, er blitt professor ved University of Exeter i England.

Av Ingrid Aukland. Foto: Marte Monsen Strandskog. Publisert 04.04.2019
Sist oppdatert 05.04.2019

Ingelin Testad, forsker og senterleder, er utnevnt til professor ved University of Exeter.

Ingelin Testad er utdannet psykiatrisk sykepleier og har vært en aktiv forsker etter at hun avla doktorgraden sin i 2010. Hennes fagutvikling og forskning innen alderspsykiatri, helsefag og demens har høstet stor anerkjennelse, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Gjennom sitt utviklings- og forskningsarbeid har hun bidratt til at Stavanger universitetssjukehus for første gang skal lede et EU-prosjekt. Testad er selv prosjektleder.

Les om EU-studien som er på trappene: [EU-millioner til internasjonal omsorgsforskning](#)

Opptatt av brukermedvirkning

Et viktig forskningsprosjekt som nå videreføres gjennom det nye EU-prosjektet, er Testad sitt postdok-prosjekt, Demensskolen. Demensskolen utgjør banebrytende forskning i den forstand at det er en skole for personer med demens – og forskningen foregår med disse personene som aktive deltakere og respondenter.

– Prosjektet har fått stor oppmerksomhet og har blitt en del av Helsedirektoratets satsing på tidlig systematisk oppfølging av personer med demens. Prosjektet viser en struktur for hvordan involvere brukere, forteller Testad.

Og nettopp brukermedvirkning i forskning er noe som opptar Testad. Hun har ledet arbeidet med å etablere WiseAge; en plattform for brukermedvirkning og samfunnsengasjement. Andelen eldre vokser og vil kreve nye måter å arbeide for og med denne gruppen. WiseAge skal legge til rette for å bruke Eldres kompetanse og erfaring i forskning og kunnskapsutvikling.

Løfte fram andre forskere

Ifølge kolleger har Testad alltid jobbet for å fremme forskningsmiljøet for de ulike forskningsgruppene på SESAM og for at andre forskere skal opp og fram. Testad var den første sykepleieren som disputerte for en doktorgrad på Stavanger universitetssjukehus (2010). I 2012 var hun den første sykepleieren som mottok Helse Stavanger HF's forskningspris, og så langt den eneste.

– Som senterleder og nå også professor, gleder jeg meg til å legge til rette for at det skal være litt mindre krevende for andre på mitt fagområde å gå denne veien. På SESAM jobber vi med og for personer over 65 år. Det er en sårbar gruppe mennesker som det er viktig å utvikle god omsorg og behandling for. Samarbeid på tvers av profesjonsgruppene er derfor essensielt, sier Testad.

Internasjonalt samarbeid helt avgjørende

Nå ønsker Testad å lage nye plattformer med vekt på omsorg og behandling for personer over 65 år slik at forskningen tas til et nytt nivå.

– Målet er å få et sterkt forskningsmiljø på SESAM og SUS i samarbeid med internasjonale institusjoner slik som det nyetablerte Academy of Nursing på University of Exeter. Internasjonalt samarbeid er helt avgjørende, og samarbeidet skal ikke gjelde bare forskere, men også klinikere og praktikere.

[University of Exeter](#) er et offentlig forskningsuniversitet beliggende i sørvest i England. University of Exeter er regnet som ett av tolv eliteuniversiteter i Storbritannia og fikk blant annet utmerkelsen som "Årets universitet" i 2013. Universitetet har rundt 22 000 studenter.

– En ting som kjennetegner University of Exeter, er at de er et fremadstormende fagmiljø, de har gode ressurser og universitetet ligger i et område med opphoping av mange eldre. Det er sterk vilje både fra universitetet og i fra lokalmiljøet i å utvikle nye modeller. Dette gjør et samarbeid attraktivt for SESAM, men også for Stavanger by, sier Testad.